

Instytut Rozwoju Gospodarczego

**SZKOŁA GŁÓWNA HANDLOWA
W WARSZAWIE**

Konrad Walczyk
Piotr Szajner

**KONIUNKTURA W ROLNICTWIE
III kwartał 2016**

ISSN 2392-3741

Badanie okresowe nr 112

BADANIA KONIUNKTURY GOSPODARCZEJ INSTYTUTU ROZWOJU GOSPODARCZEGO SGH

Rada Programowa:

Elżbieta Adamowicz (przewodnicząca), Joanna Klimkowska (sekretarz), Andrzej Kowalski, Marco Malgarini, Gernot Nerb, Ataman Ozyildirim, Janusz Stacewicz, István János Tóth

Komitety Redakcyjny i adres Redakcji:

Konrad Walczyk (Redaktor Naczelny)

Piotr Szajner

Anna Jacygrad

02-513 Warszawa, ul. Madalińskiego 6/8

www.sgh.waw.pl/irg

Wydawnictwo:

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

02-554 Warszawa, al. Niepodległości 162

Opracowanie powstało w wyniku wspólnych badań Instytutu Rozwoju Gospodarczego SGH z Instytutem Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB

Wersja elektroniczna czasopisma jest wersją pierwotną

Publikacja została zrecenzowana zgodnie z wytycznymi MNiSW

©Copyright by Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2016

Wszelkie prawa zastrzeżone. All rights reserved.

ISSN 2392-3741

SPIS TREŚCI

I.	OMÓWIENIE WYNIKÓW BADANIA.....	4
II.	WYNIKI SZCZEGÓŁOWE	7
	1) Wskaźnik koniunktury	7
	2) Nastroje gospodarstw rolnych	10
	3) Przychody pieniężne.....	13
	4) Oszczędności	16
	5) Zadłużenie	19
	6) Zakupy nawozów mineralnych	22
	7) Zakupy pasz treściwych.....	25
	8) Zakupy środków ochrony roślin.....	28
	9) Inwestycje w maszyny i urządzenia.....	31
	10) Inwestycje w budynki i budowle	34
	11) Dostępność kredytów preferencyjnych	37
	12) Zamiar wzięcia kredytu	40
	13) Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego	43
	14) Zaciągnięcie kredytu rynkowego	46
III.	SUMMARY	49

I. OMÓWIENIE WYNIKÓW BADANIA¹

1. W lipcu 2016 r. koniunktura w polskim rolnictwie poprawiła się. Wartość wskaźnika koniunktury IRG SGH (IRGAGR) wzrosła o 7,0 punktów, z poziomu -14,0 pkt. do -7,0 pkt., i przekroczyła linię średniej z lat 1999-2015, która wynosi -11,4 pkt. Wzrost wartości wskaźnika koniunktury wynika ze zwiększenia się wartości zarówno wskaźnika wyrównanych przychodów pieniężnych – o 9,1 punktu, z poziomu -19,2 pkt. do -10,1 pkt. – jak i wskaźnika zaufania, o 2,7 pkt, z poziomu -3,5 pkt. do -0,8 pkt. Poprawa w zakresie przychodów i poprawa nastrojów gospodarstw rolnych w III kwartale roku są typowe i pod tym względem rok 2016 nie odbiega od wzorca. Wzrost wartości wskaźnika koniunktury jest tylko nieznacznie (o 0,7 pkt.) niższy od średniego wzrostu w III kwartale w latach 1999-2015. Nieco niższy od średniego (o 1,9 pkt.) jest również wzrost wskaźnika wyrównanych przychodów pieniężnych. Silniejsza jest natomiast – niż zwykle o tej porze roku – poprawa nastrojów gospodarstw rolnych. Zdecydowanie większy optymizm cechuje rolników młodszych, gorzej wykształconych, prowadzących nieduże gospodarstwa w Polsce południowej i wschodniej.

Sytuacja finansowa gospodarstw rolnych poprawiła się, a decydują o tym wyższe ceny sprzedaży produktów rolnych i udane zbiory. Rosną, choć niewspółmiernie do poprawy sytuacji dochodowej, wydatki na zakup obrotowych i trwałych środków produkcji rolnej. Przewidywania rolników dotyczące ich przyszłych dochodów są pozytywne. Wszystkie te zmiany okazały się jednak niewystarczające dla przełamania obserwowanej od blisko 3 lat tendencji spadkowej w polskim rolnictwie (opadająca linia składowej cyklicznej). Wartości ogólnego wskaźnika koniunktury i wskaźnika wyrównanych przychodów pieniężnych są niższe niż rok temu (o odpowiednio: 0,5 i 3,6 pkt.). Wzrosła natomiast w skali roku wartość wskaźnika zaufania, o 3,8 pkt. Poprawę nastrojów rolników należy wiązać ze wzrostem ich dochodów z produkcji rolnej, jak i zapewne z programem Rodzina 500 Plus. Należy jednak zwrócić uwagę, że o perspektywach rolnictwa w większym stopniu decydują takie czynniki jak kształtowanie się cen na rynkach rolnych w dłuższym okresie, warunkujące rentowność produkcji, niż przejściowy wzrost plonów, będący wynikiem sprzyjających warunków pogodowych, czy nastroje rolników, które – jak wynika z doświadczenia – są bardzo chwiejne. Nie bez znaczenia jest fakt, że obecnie optymistyczne nastawienie cechuje tych rolników, których efektywność produkcji jest niższa. Wyniki badania zaplanowanego na październik przesądzą o trwałości zanotowanej w lipcu poprawy koniunktury rolnej.

2. Kwartalną poprawę koniunktury odnotowano we wszystkich badanych grupach gospodarstw rolnych z wyjątkiem zajmujących się rozmnażaniem roślin. Największe wzrosty wskaźnika koniunktury zarejestrowano w gospodarstwach najmniejszych, o powierzchni do 7 ha (o 10,9 pkt.), położonych w makroregionie zachodnim (o 10,8 pkt.), zajmujących się uprawą roślin innych niż wieloletnie (o 10,0 pkt.), prowadzonych przez rolników młodych, tj. w wieku do 30 lat (o 10,0 pkt.) i z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym (o 8,7 pkt.). Najniższe przyrosty wskaźnika koniunktury zanotowano w gospodarstwach największych, tj. o powierzchni powyżej 50 ha (o 4,2 pkt.), położonych w makroregionie północnym (o 5,4 pkt.), zajmujących się chowem i hodowlą zwierząt (o 4,7 pkt.), prowadzonych przez osoby w wieku pow. 60 roku życia (o 4,0 pkt.), z wykształceniem wyższym (o 2,3 pkt.).

3. Wartość salda odpowiedzi na pytanie o wielkość przychodów pieniężnych zwiększyła się drugi kwartał z rzędu i przewyższyła długookresową średnią (równą -17,8 pkt.). Wynosi obecnie -13,6 pkt. Wzrost nastąpił w porównaniu zarówno z poprzednim badaniem z kwietnia br. (o 10,1 pkt.), jak

¹ Szczegółowy opis metod badawczych i wzory kwestionariuszy zamieszczono na stronie internetowej IRG SGH: http://kolegia.sgh.waw.pl/pl/KAE/struktura/IRG/koniunktura/Documents/metoda_badawcza.pdf.

i z badaniem przeprowadzonym w lipcu 2015 r. (o 6,0 pkt.). Kwartalny wzrost wartości salda jest ponad trzykrotnie większy od przeciętnego w III kwartale roku. Jak już wspomniano, jest to wynik rosnących cen sprzedaży produktów rolnych i urodzajnych zbiorów. Na krajowym rynku rolnym zarysowała się po raz pierwszy od ponad dwóch lat lekka tendencja wzrostowa cen skupu, w tym głównie produktów zwierzęcych, kukurydzy, rzepaku i buraków cukrowych. Wzrost cen skupu jest pochodną poprawy koniunktury na światowym rynku rolnym – indeks światowych cen żywności FAO wzrósł z poziomu 149,3 pkt. w styczniu br. do 161,9 pkt. w lipcu. Wzrosty cen skupu w kraju w lipcu br. wyniosły, przykładowo: trzody o 8,3 %, drobiu o 4,1 %, mleka o 1,3 %, kukurydzy o 1,5 %. Światowe ceny wielu przetworzonych produktów żywnościowych również rosną (m.in. cukru, produktów mleczarskich, olejów).

Kwartalne wzrosty wartości salda zanotowano niemal we wszystkich badanych grupach gospodarstw rolnych; największe w gospodarstwach o powierzchni do 7 ha (o 16,6 pkt.), położonych w makroregionie zachodnim (o 23,0 pkt.), zajmujących się uprawą roślin wieloletnich (o 31,2 pkt.), prowadzonych przez osoby w wieku 46-60 lat (o 19,4 pkt.), z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym (o 14 pkt.). Zaskakujący jest fakt, iż spadek wartości salda odnotowano w gospodarstwach rolnych tradycyjnie najbardziej efektywnych: położonych w makroregionie północnym (o 3,9 pkt.), prowadzonych przez rolników do 30 roku życia (o 7,3 pkt.) i z wykształceniem wyższym (o 4,5 pkt.). Rolnicy spodziewają się, że w kolejnym kwartale ich przychody pieniężne wzrosną.

4. Wartość salda odpowiedzi na pytanie o oszczędności gospodarstw rolnych również zwiększyła się, o 8,9 pkt. do poziomu -32,2 pkt. Zmiana rok do roku wyniosła +4,8 pkt. Kwartalne wzrosty wartości salda zanotowano w większości badanych grup gospodarstw rolnych, z wyjątkiem tych o powierzchni powyżej 50 ha i położonych w makroregionie północnym. Największy wzrost wartości salda zanotowano w gospodarstwach dużych, o powierzchni do 7-15 ha (o 13,8 pkt.), położonych w makroregionie środkowozachodnim (o 20,7 pkt.), zajmujących się uprawą roślin wieloletnich (o 18,1 pkt.), prowadzonych przez osoby w wieku 46-60 lat (o 12,2 pkt.), z wykształceniem podstawowym (o 14,1 pkt.). Rolnicy przewidują utrzymanie się tendencji wzrostowej w następnym kwartale.

5. Poprawa w zakresie przychodów pociągnęła za sobą poprawę stanu zadłużenia gospodarstw rolnych. Wartość salda odpowiedzi na to pytanie jest niższa niż przed kwartałem o 8,7 punktu (w przypadku tego pytania spadek salda oznacza poprawę sytuacji) i wynosi -34,1 pkt. Spadek zadłużenia odnotowano we wszystkich badanych grupach gospodarstw rolnych, z wyjątkiem zajmujących się rozmnażaniem roślin. Rolnicy spodziewają się dalszej poprawy stanu ich zadłużenia w kolejnym kwartale.

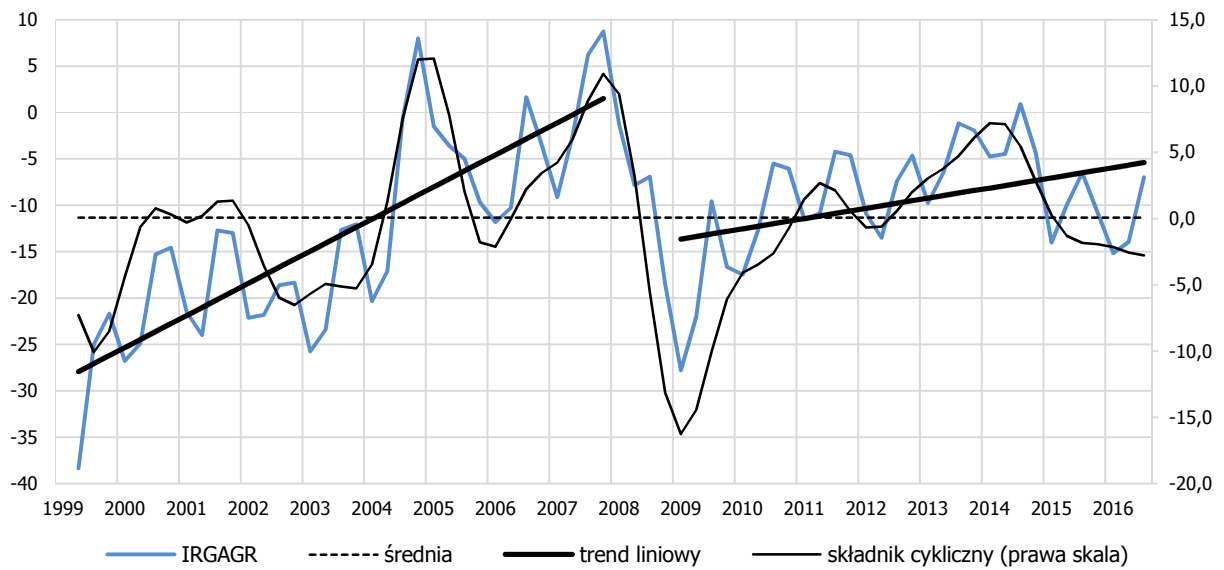
6. Ponownie rosną wydatki na zakup obrotowych środków produkcji roślinnej (wartość sald odpowiedzi na pytania o wielkość zakupów nawozów mineralnych wzrosła o 2,0 pkt., a środków ochrony roślin o 4,6 pkt.), maleją zaś wydatki na produkcję zwierzęcą (wartość salda obniżyła się o 1,2 pkt.). Wobec utrzymujących się spadków cen skupu głównych produktów zwierzęcych i stale obniżającej się rentowności ich produkcji, gospodarstwa rolne silniej rozwijają produkcję roślinną.

7. Obserwujemy odwrócenie się dotychczasowej tendencji spadkowej nakładów inwestycyjnych. Odsetek gospodarstw, które poniosły lub zamierzają ponieść wydatki na zakup na maszyn i urządzeń rolniczych, zwiększył się o 1,8 pkt. proc. O 2,7 punktów procentowych wzrósł natomiast odsetek gospodarstw, które dokonały lub planują dokonać inwestycji w budynki i budowle.

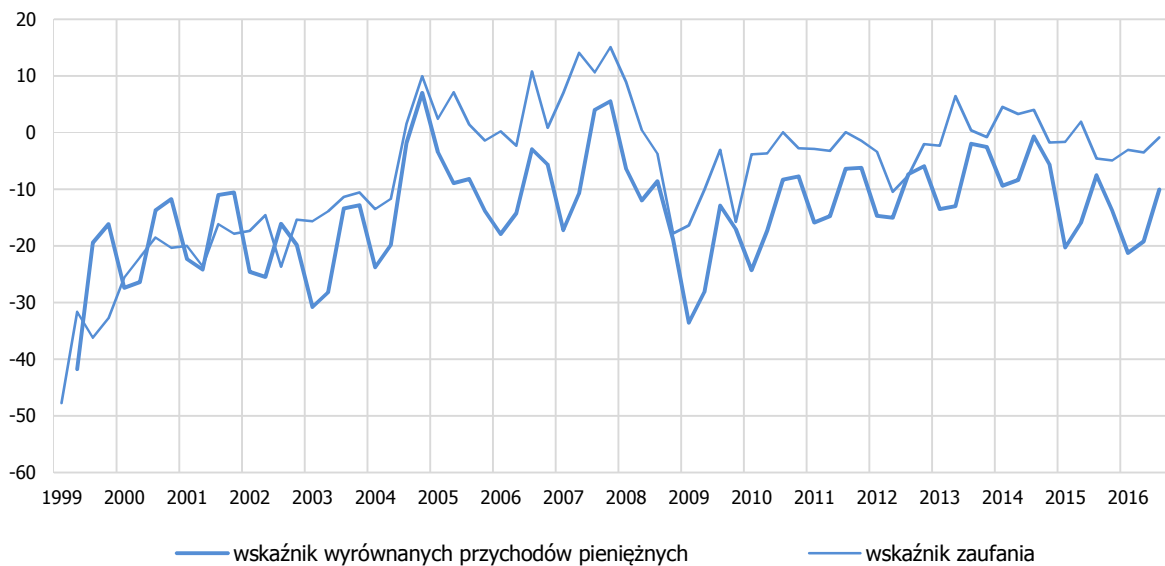
8. Nieznacznie wzrosła skłonność rolników do zaciągania zobowiązań. Odsetek gospodarstw rolnych, które zaciągnęły kredyt preferencyjny, wzrósł o 1,4 pkt. proc., a na warunkach rynkowych o 1,5 pkt. proc. Zamiar wzięcia kredytu deklaruje o 0,5 pkt. proc. więcej gospodarstw rolnych niż przed kwartałem. Spadła natomiast dostępność kredytów preferencyjnych.

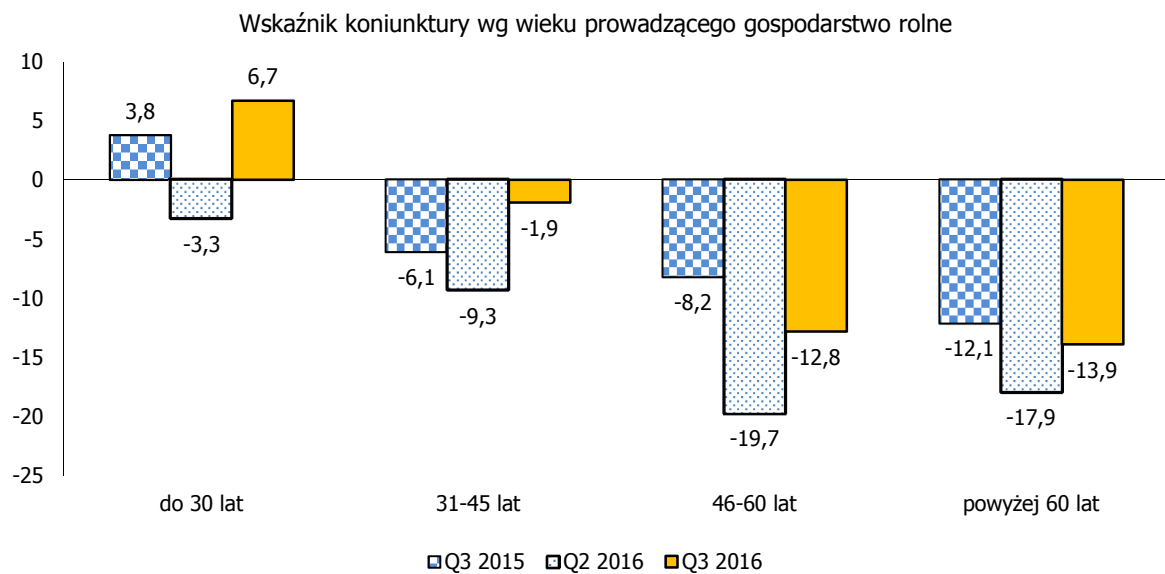
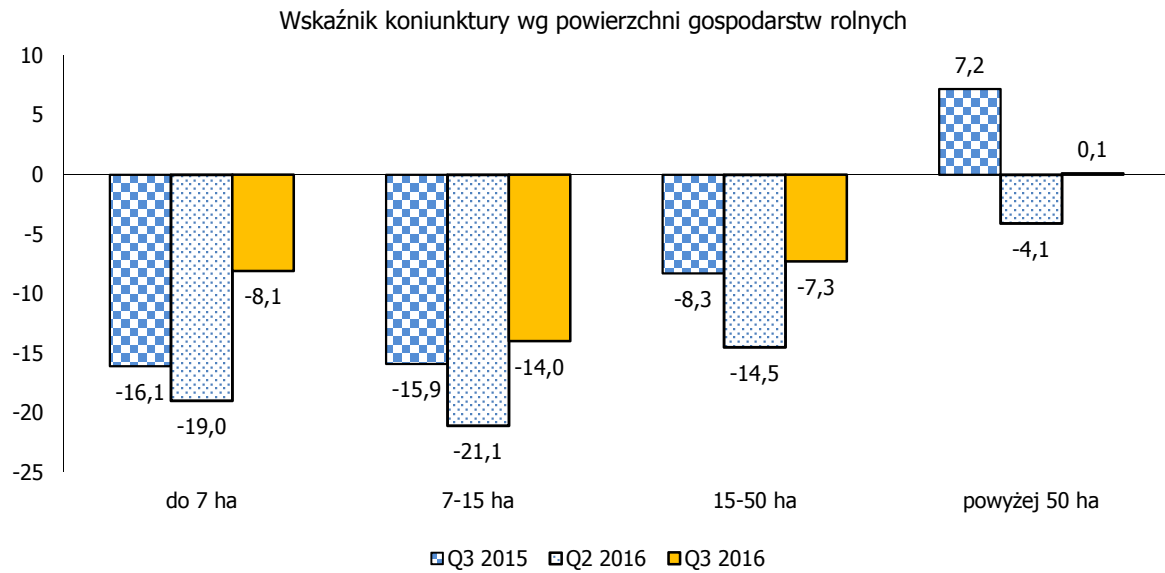
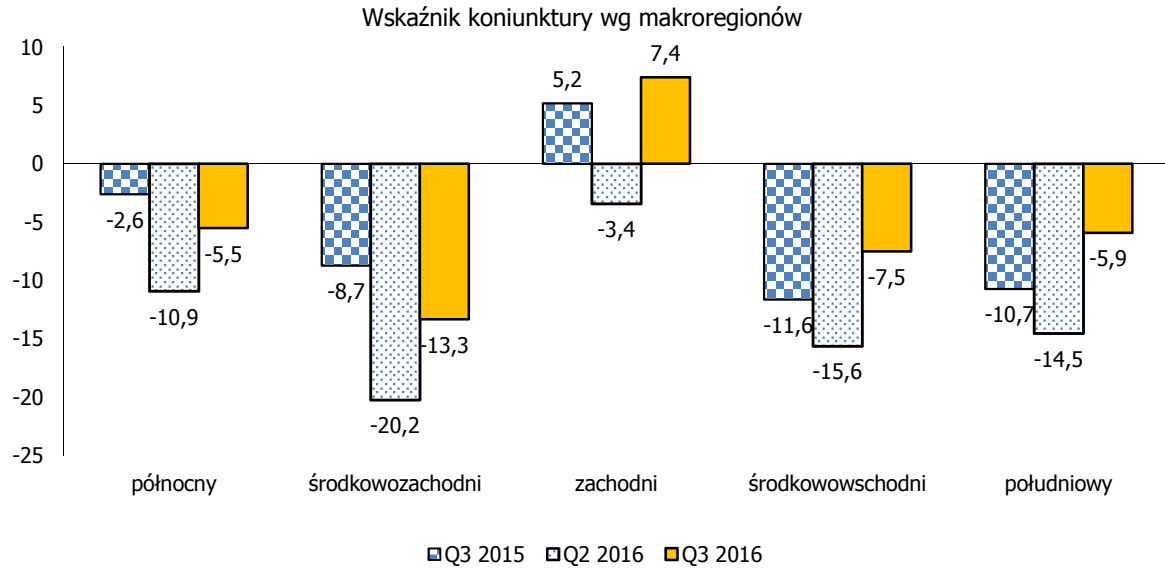
II. WYNIKI SZCZEGÓŁOWE

1. Wskaźnik koniunktury w rolnictwie

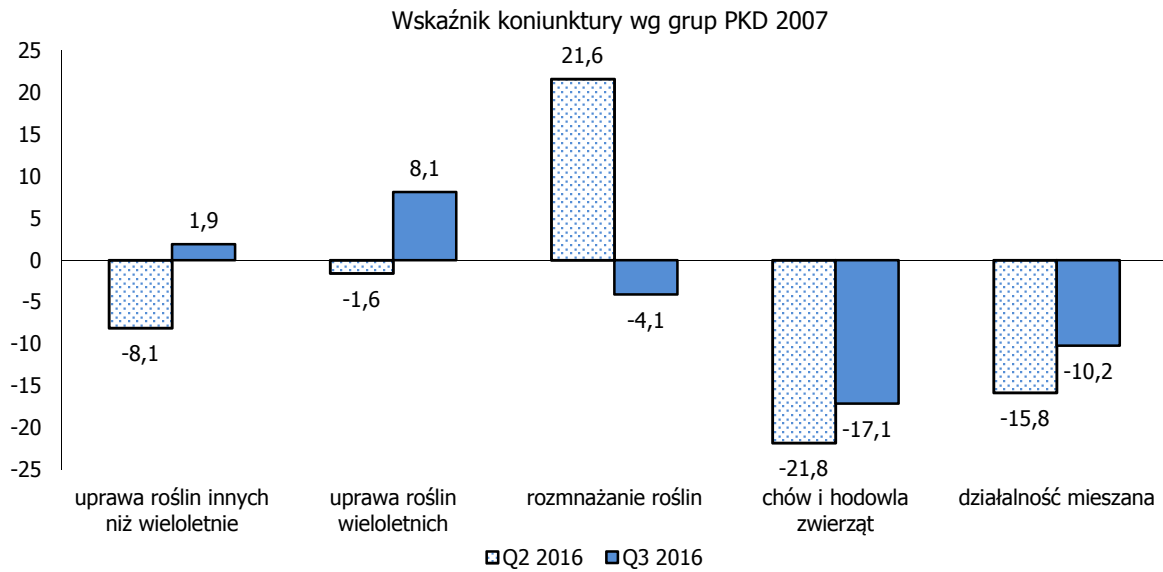
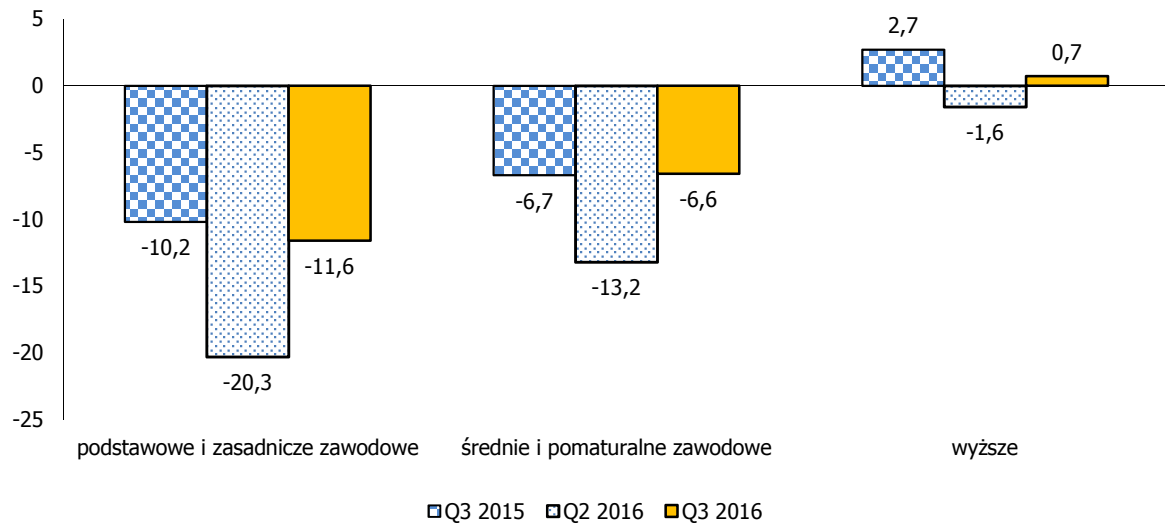

	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016
1. wskaźnik przychodów pieniężnych	-15,9	-7,5	-13,7	-21,2	-19,2	-10,1
2. wskaźnik zaufania	2,0	-4,6	-4,9	-3,0	-3,5	-0,8
wskaźnik koniunktury ($1 \cdot x_{\frac{2}{3}}^2 + 2 \cdot x_{\frac{1}{3}}^1$)	-10,0	-6,5	-10,8	-15,2	-14,0	-7,0

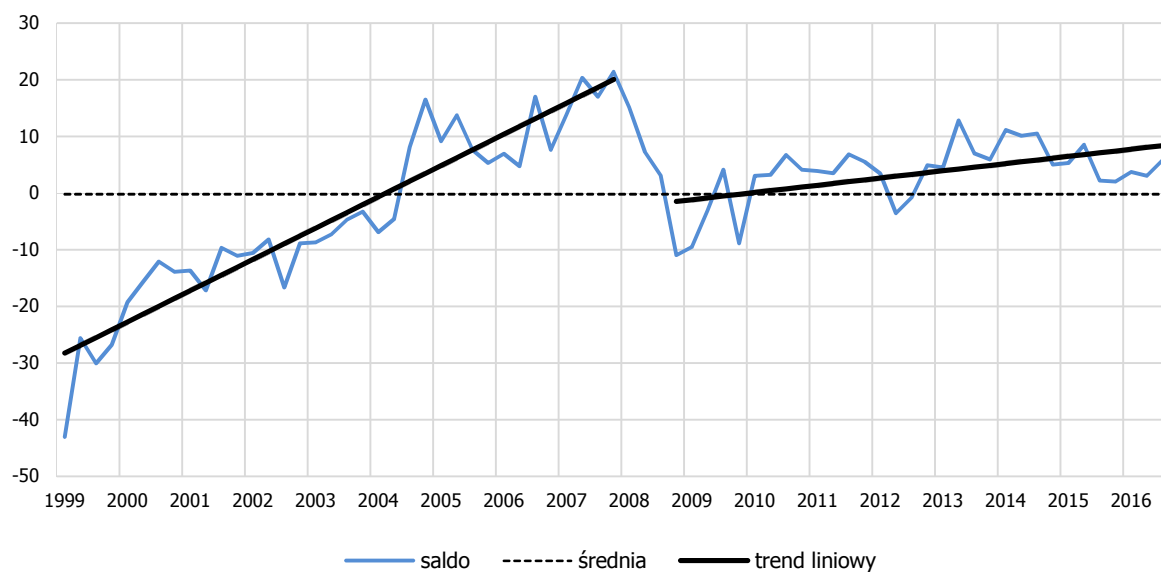

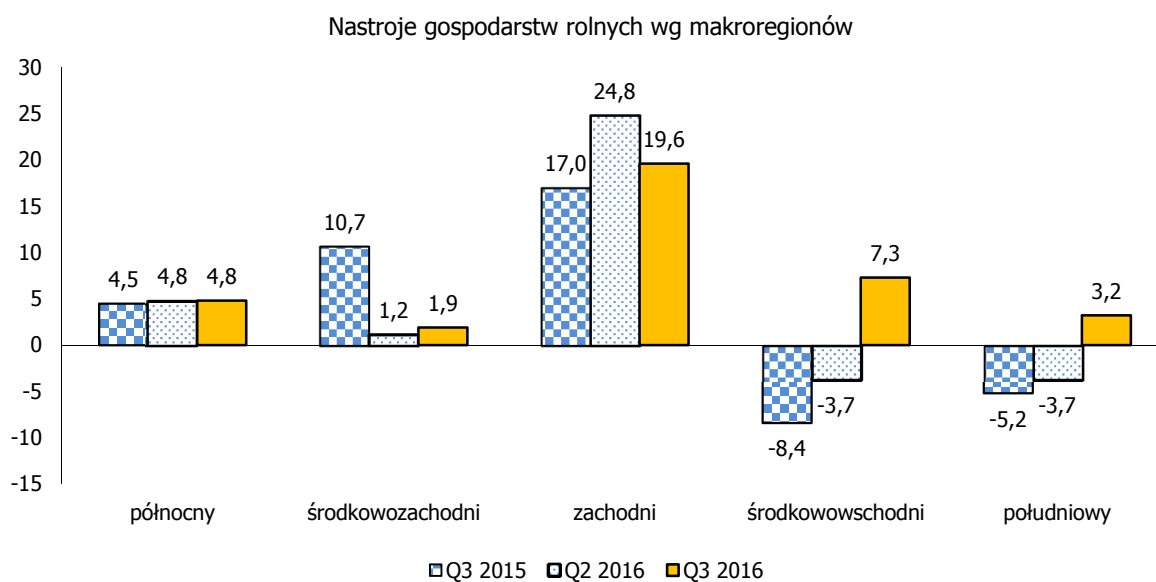
Wskaźnik koniunktury wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

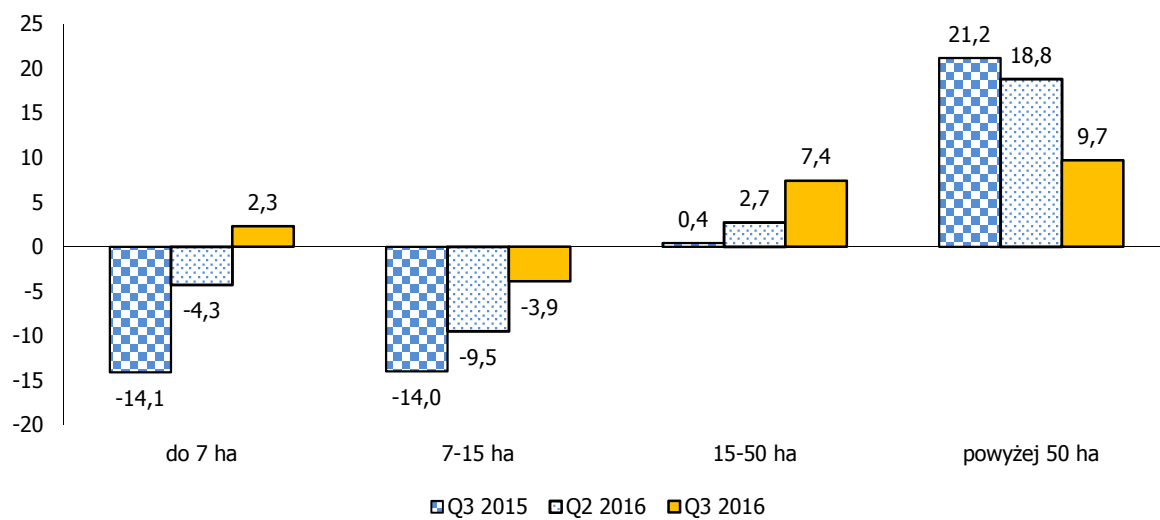
2. Nastroje gospodarstw rolnych

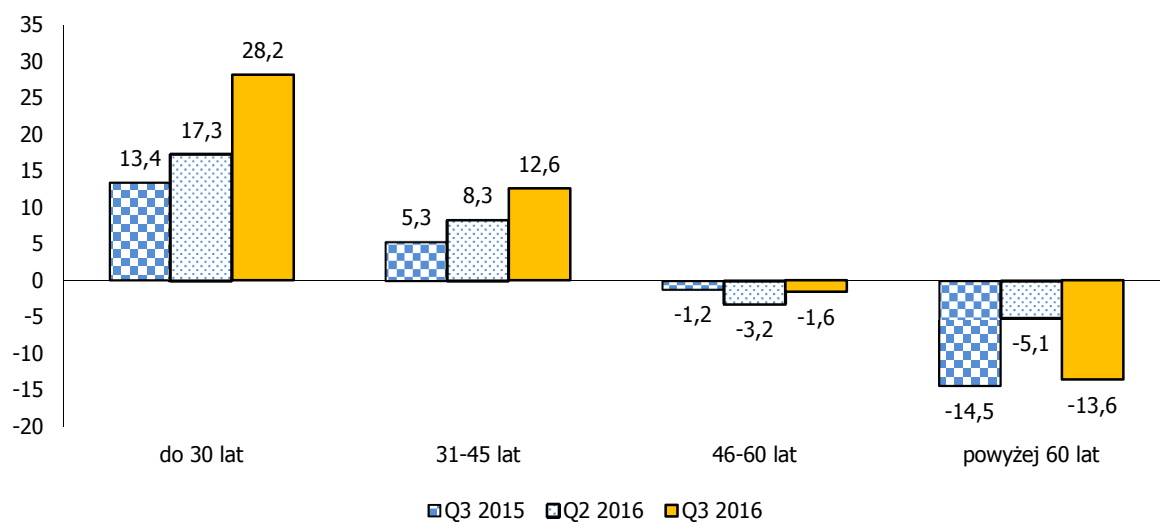
	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016
1. z ufnością	21,5	17,2	16,4	18,3	19,1	19,7
2. z obawą	65,5	67,8	69,2	67,1	64,8	66,4
3. ze strachem	13,0	15,0	14,4	14,6	16,1	13,9
saldo (1.-3.)	8,5	2,2	2,0	3,7	3,0	5,8
wskaznika zaufania (1.-2.*0,1-3.)	-10,0	-6,5	-10,8	-15,2	-3,5	-0,8

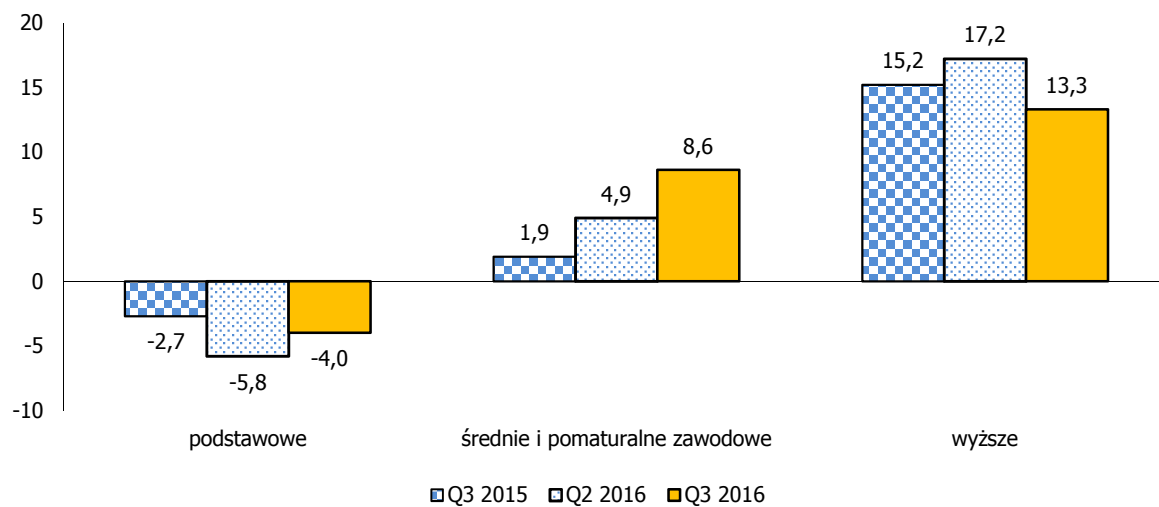
Nastroje gospodarstw rolnych wg powierzchni gospodarstw rolnych

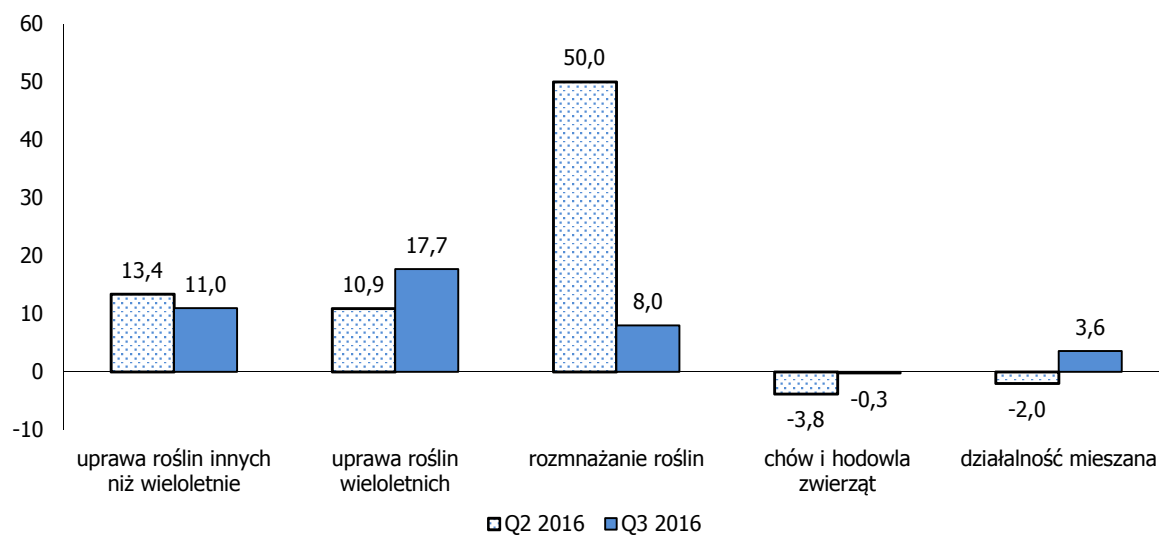
Nastroje gospodarstw rolnych wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

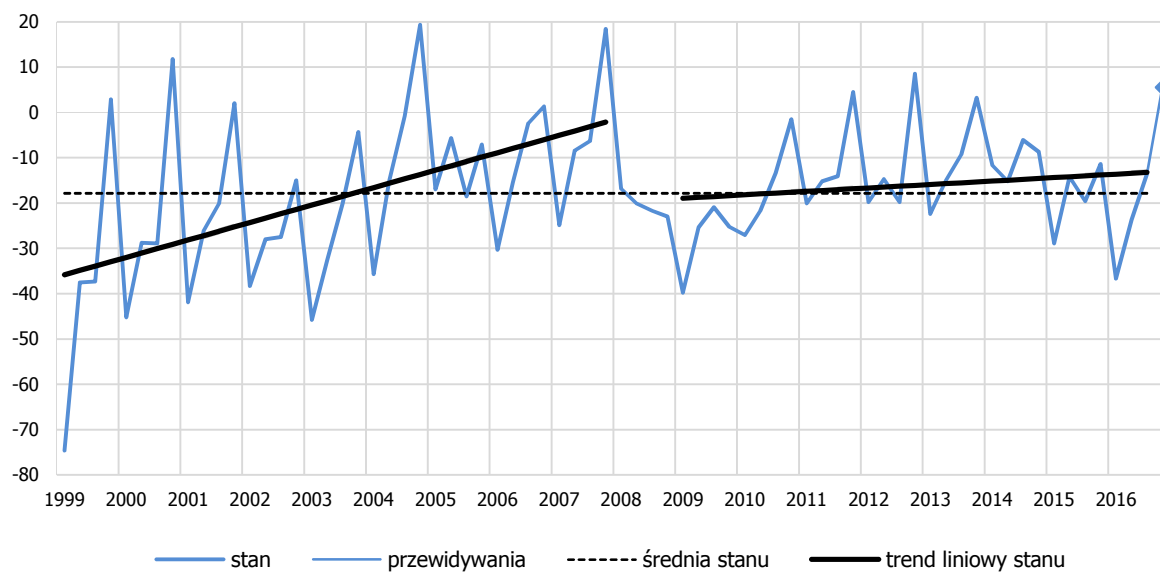
Nastroje gospodarstw rolnych wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

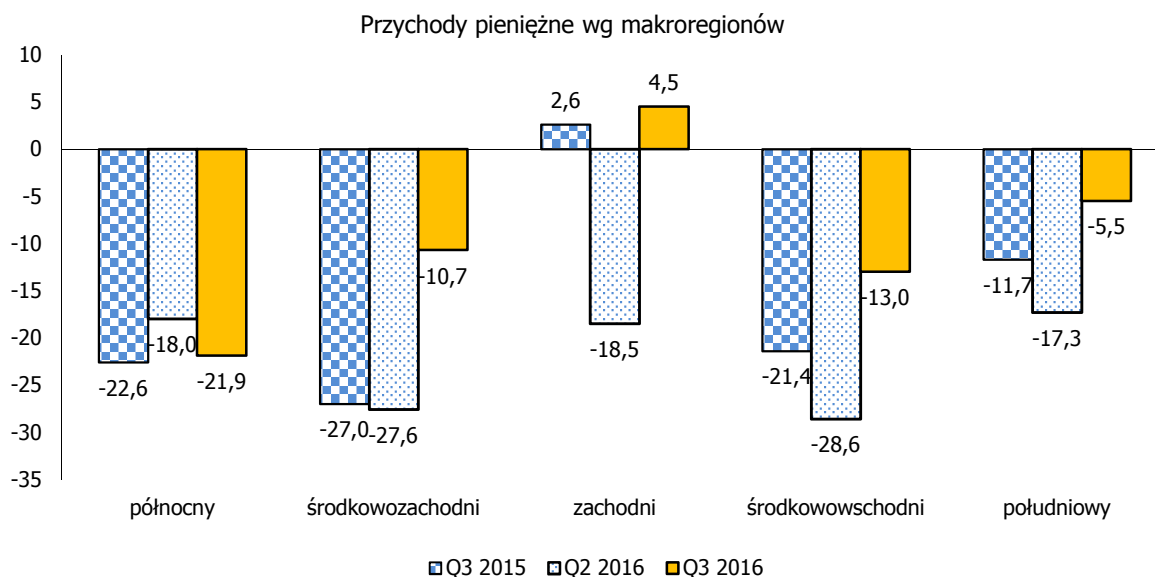
Nastroje gospodarstw rolnych wg grup PKD 2007

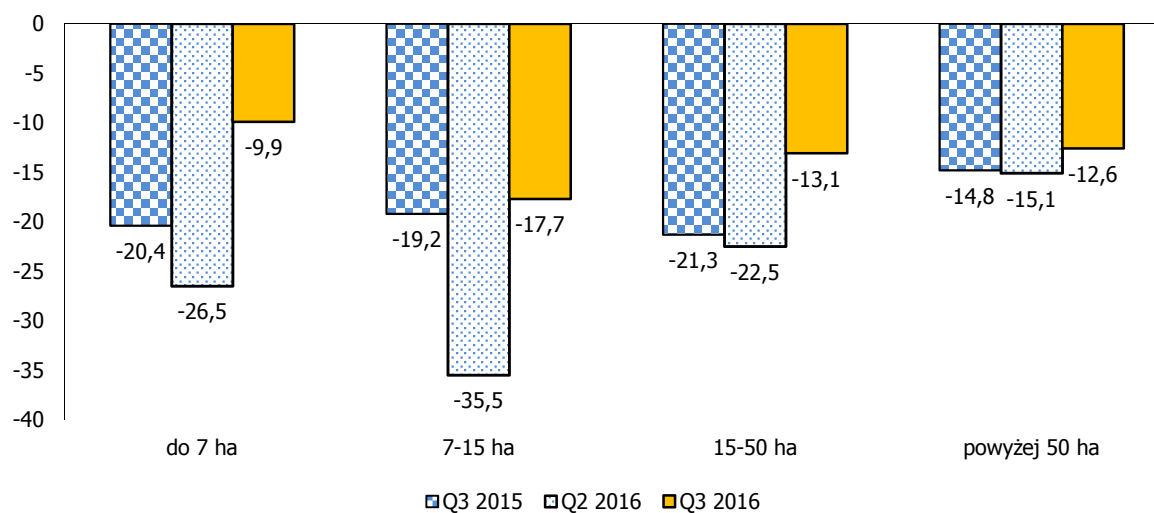
3. Przychody pieniężne

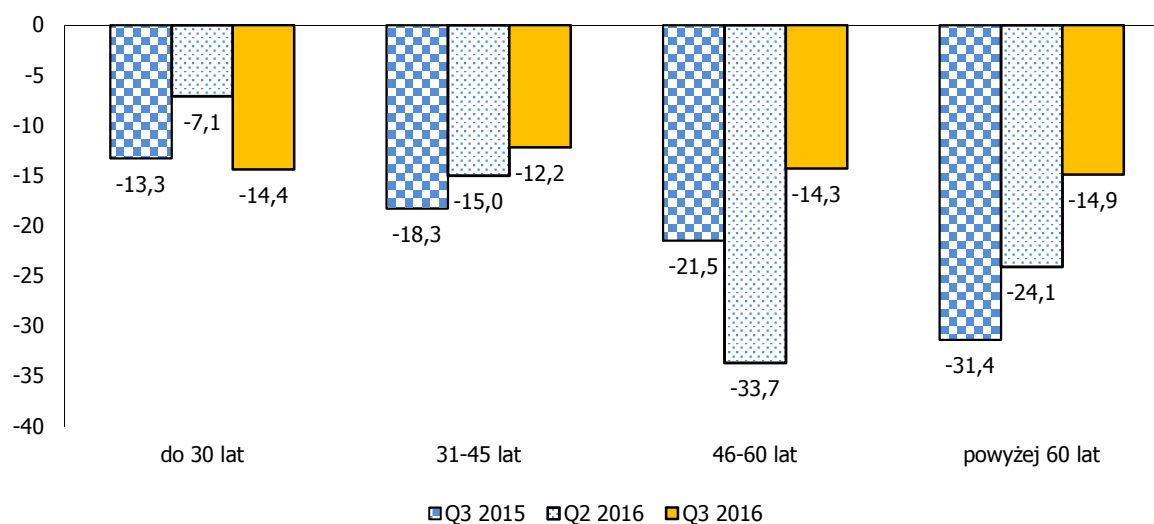
	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016	przewidywania
1. wzrosły	20,9	20,6	27,8	13,4	17,4	24,2	35,7
2. nie zmieniły się	43,9	39,2	33,0	36,6	41,5	38,1	34,1
3. zmalały	35,1	40,2	39,2	50,1	41,1	37,8	30,2
brak	7,6	8,2	5,0	9,5	8,0	7,3	3,0
saldo (1.-3.)	-14,2	-19,6	-11,4	-36,7	-23,7	-13,6	5,5

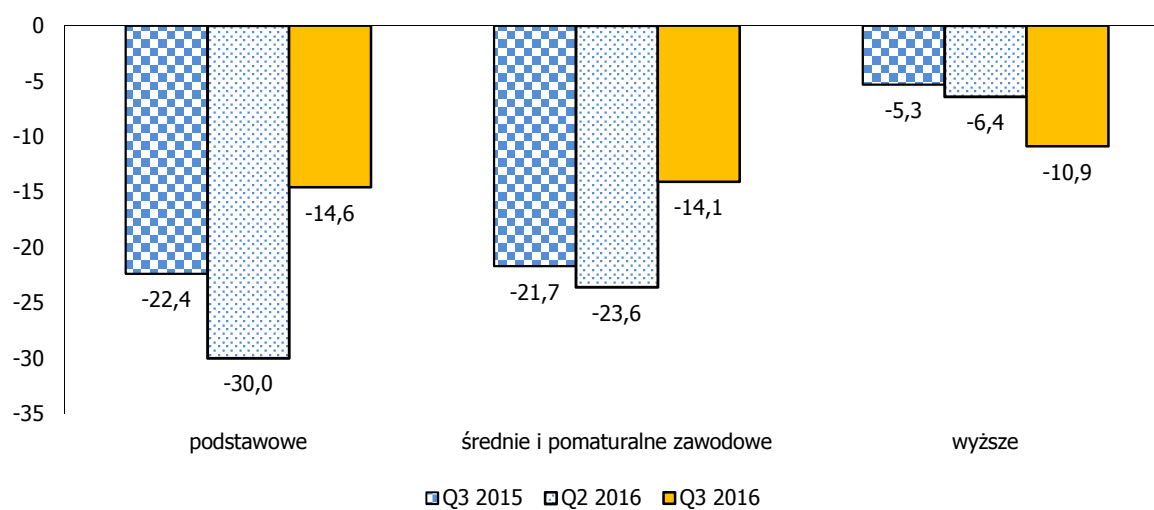
Przychody pieniężne wg powierzchni gospodarstw rolnych

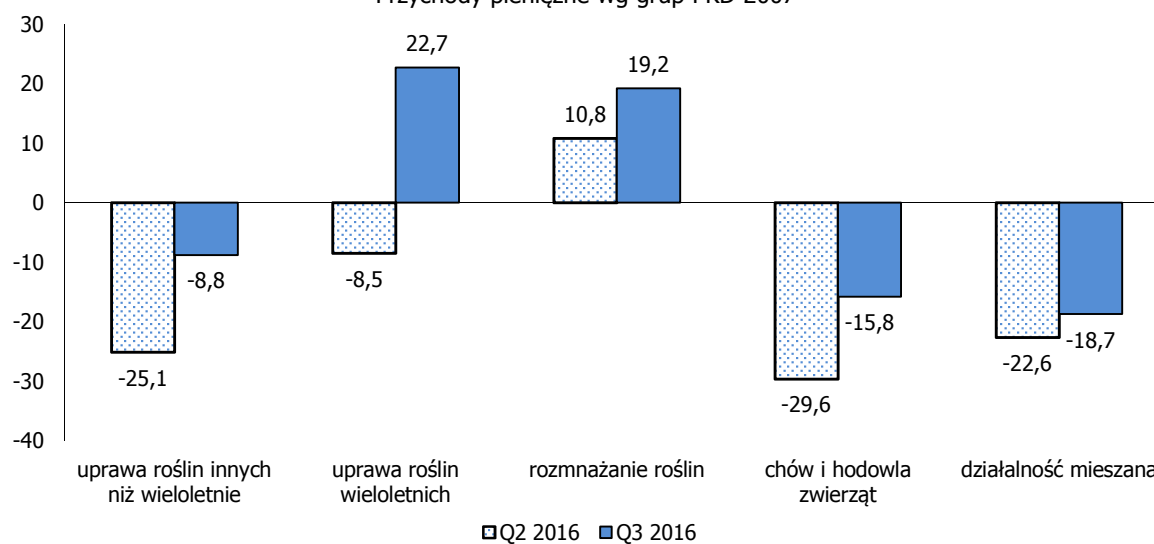
Przychody pieniężne wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

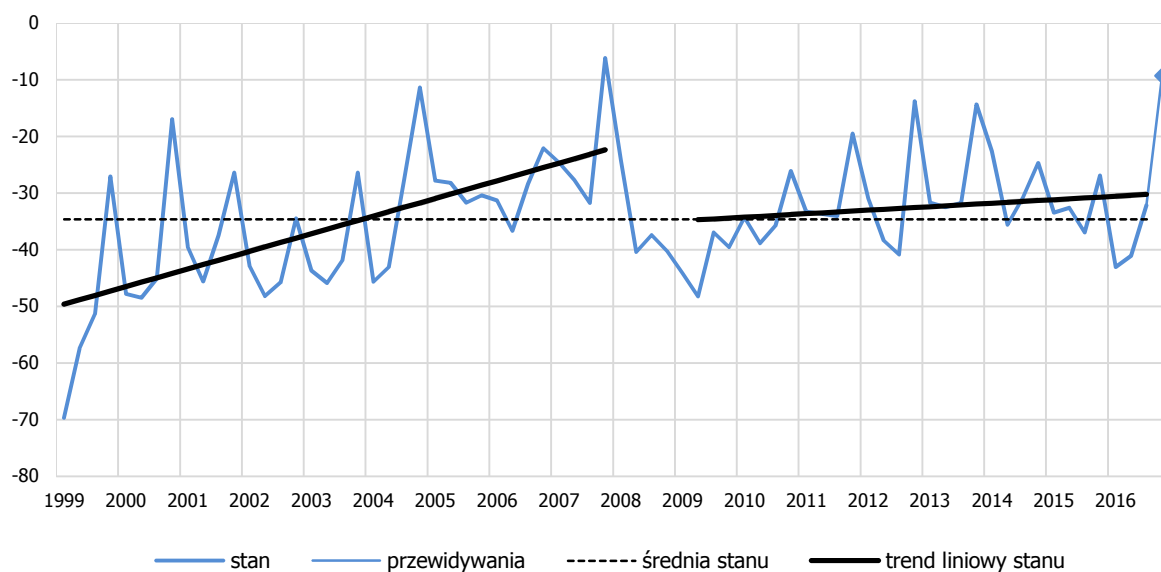
Przychody pieniężne wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Przychody pieniężne wg grup PKD 2007

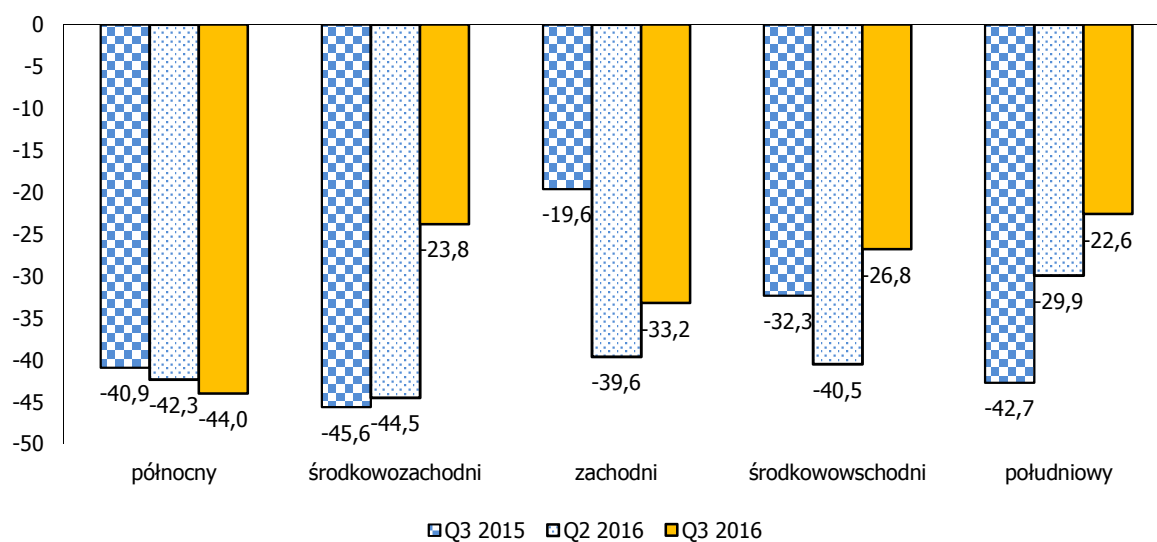

4. Oszczędności

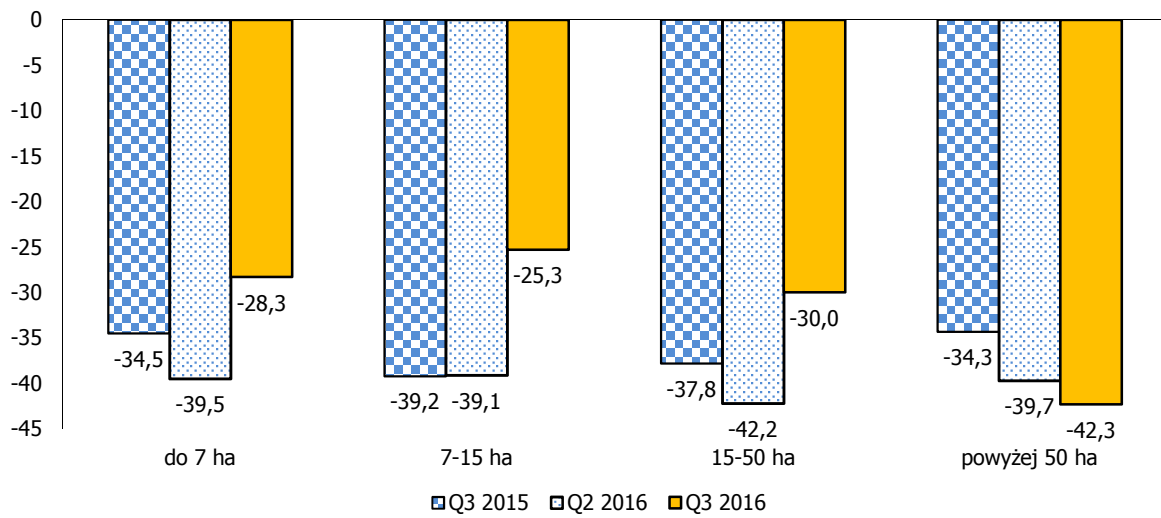

	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016	przewidywania
1. wzrosły	10,3	11,3	16,1	8,5	7,5	12,9	25,4
2. nie zmieniły się	46,8	40,4	40,9	39,9	43,9	42,0	39,9
3. zmalały	42,9	48,3	43,0	51,6	48,6	45,1	34,7
4. brak	17,6	20,6	19,6	19,3	19,8	18,2	17,1
saldo (1.-3.)	-32,6	-37,0	-26,9	-43,1	-41,1	-32,2	-9,3

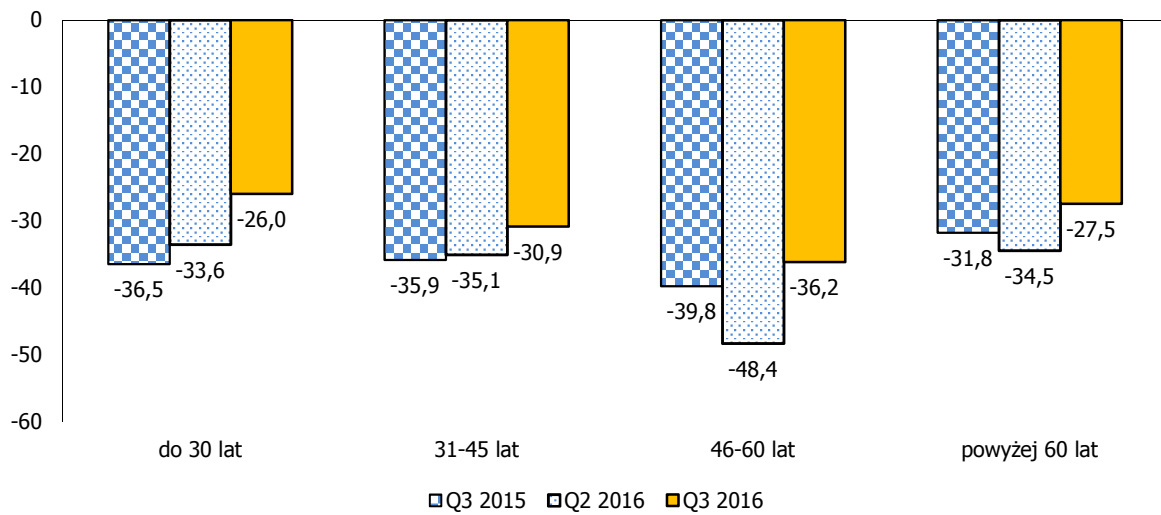
Oszczędności wg makroregionów

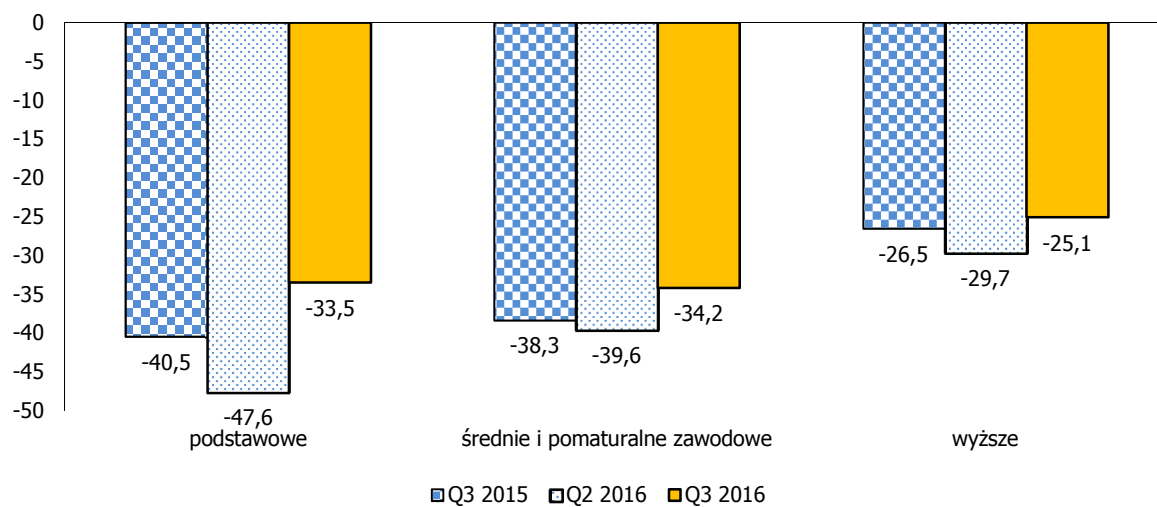
Oszczędności wg powierzchni gospodarstw rolnych

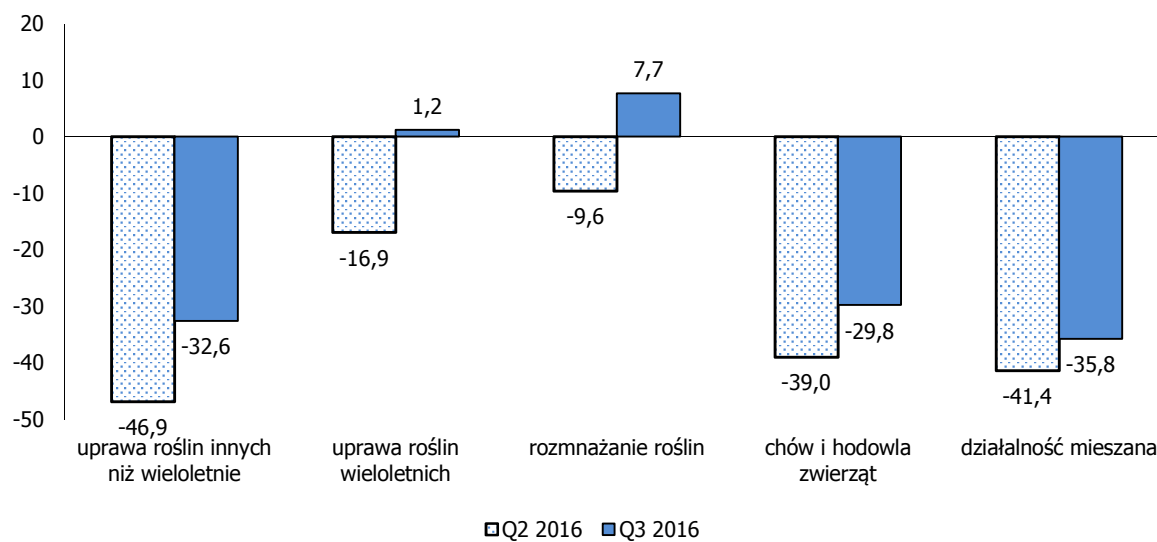
Oszczędności wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

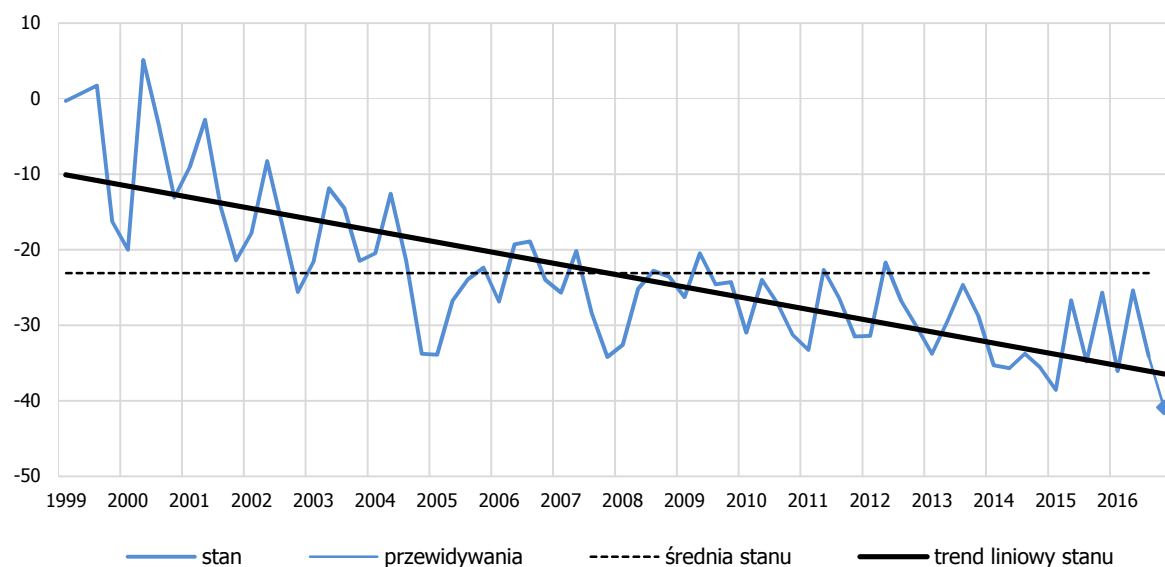
Oszczędności wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

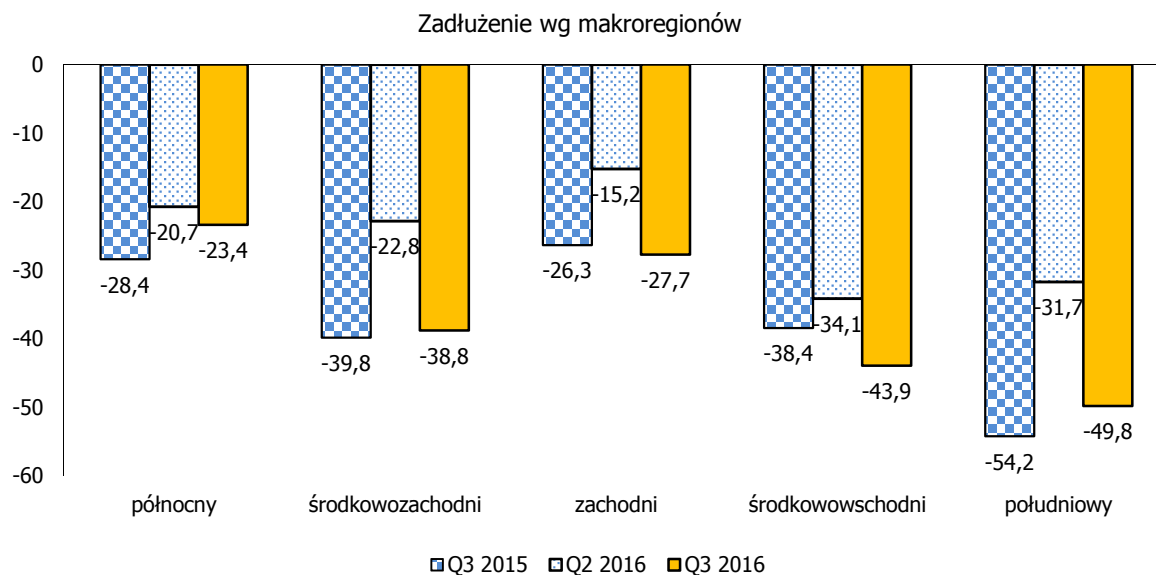
Oszczędności wg grup PKD 2007

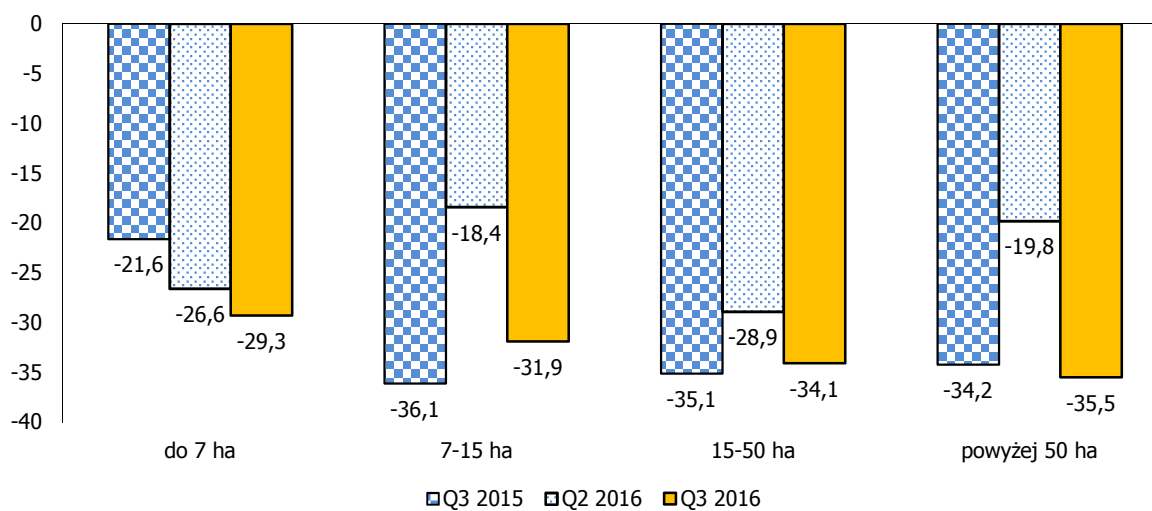
5. Zadłużenie

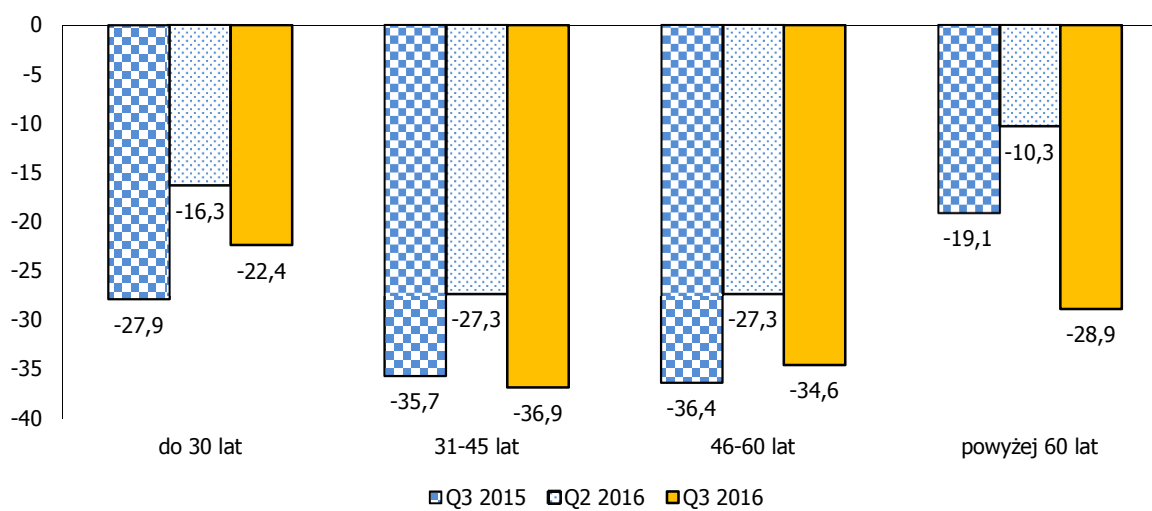
	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016	przewidywania
1. wzrosło	13,0	12,4	15,2	12,8	14,6	11,4	13,3
2. nie zmieniło się	47,4	40,4	43,9	38,3	45,4	43,1	32,5
3. zmalało	39,7	47,2	40,9	48,9	40,0	45,5	54,2
4. brak	32,9	31,3	30,6	32,0	34,8	33,8	33,6
saldo (1.-3.)	-26,7	-34,8	-25,7	-36,1	-25,4	-34,1	-40,9

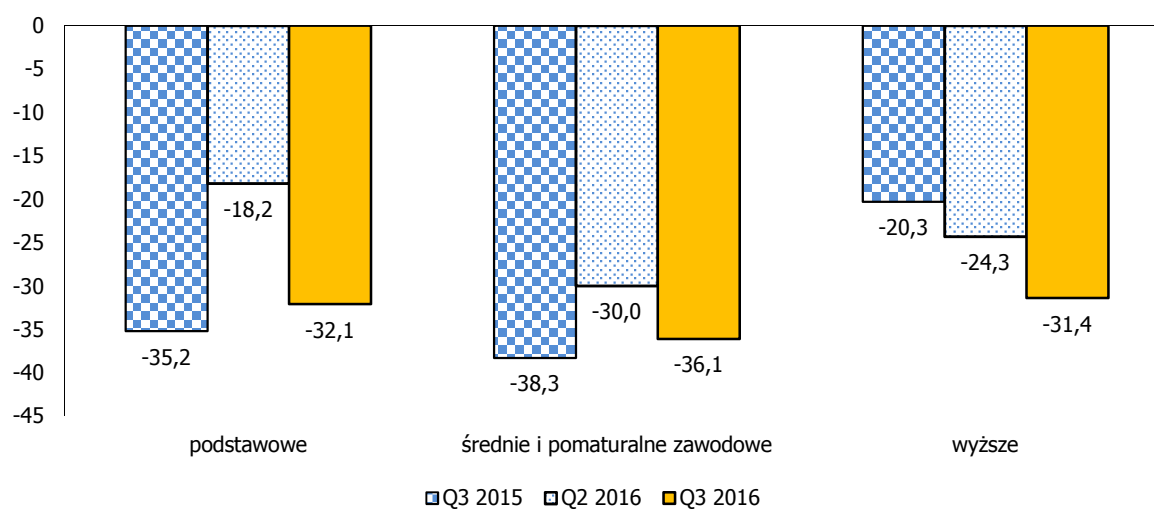
Zadłużenie wg powierzchni gospodarstw rolnych

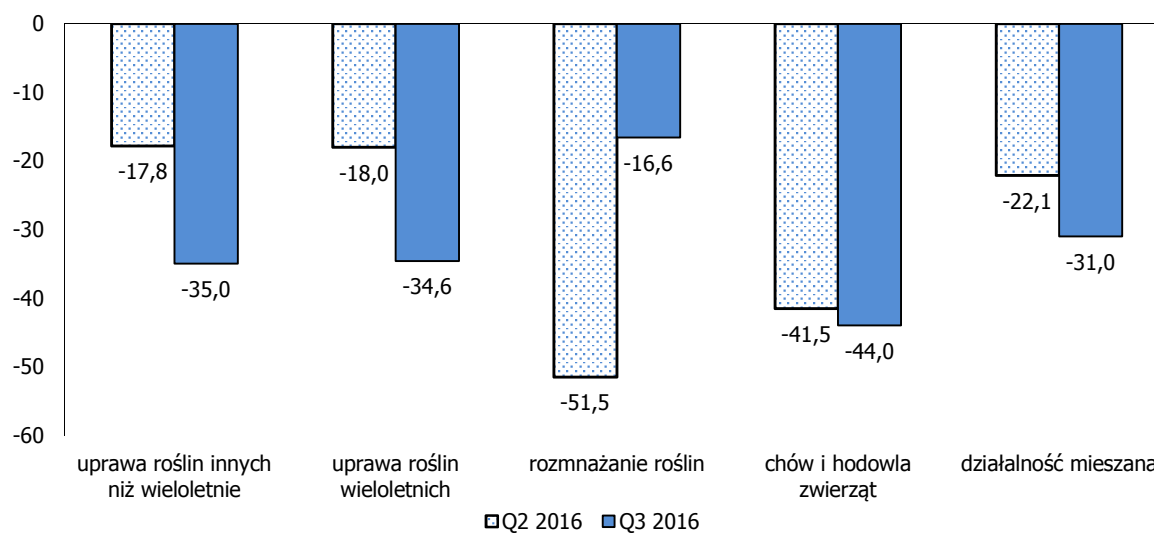
Zadłużenie wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

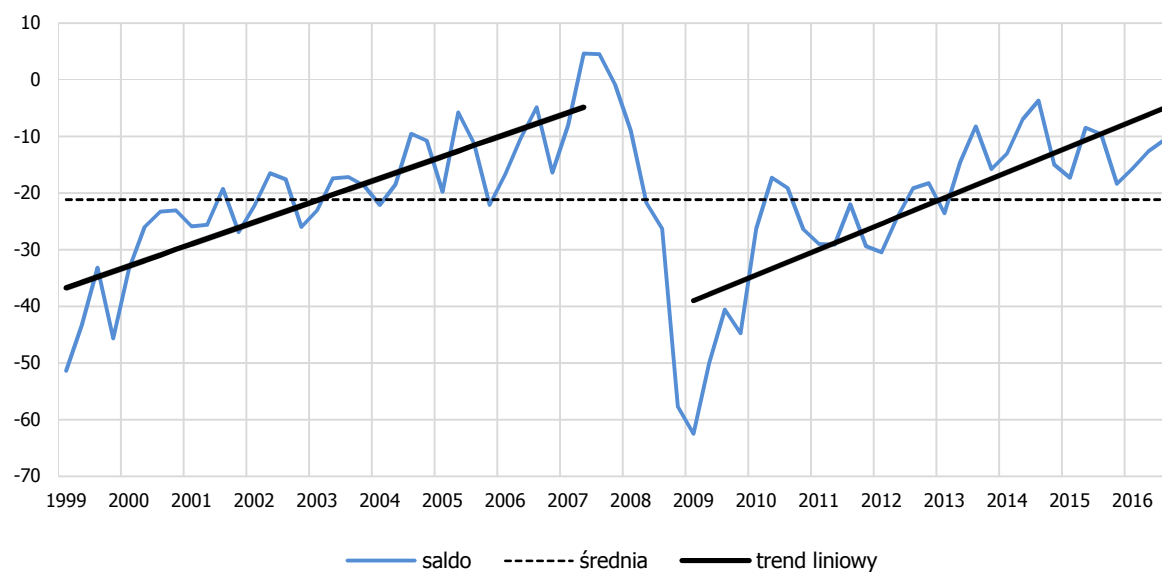
Zadłużenie wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

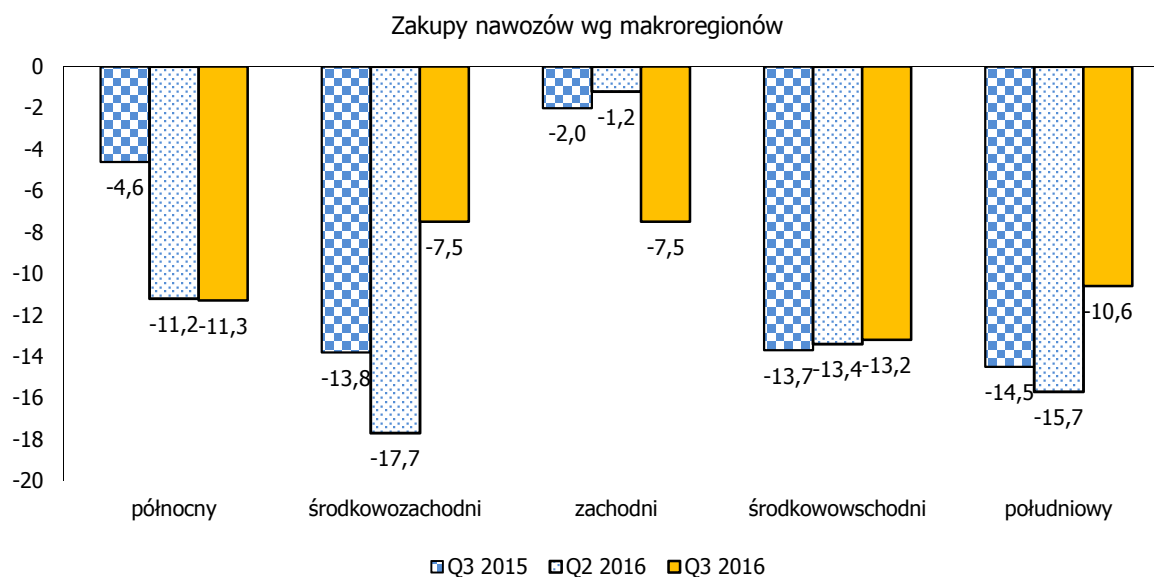
Zadłużenie wg grup PKD 2007

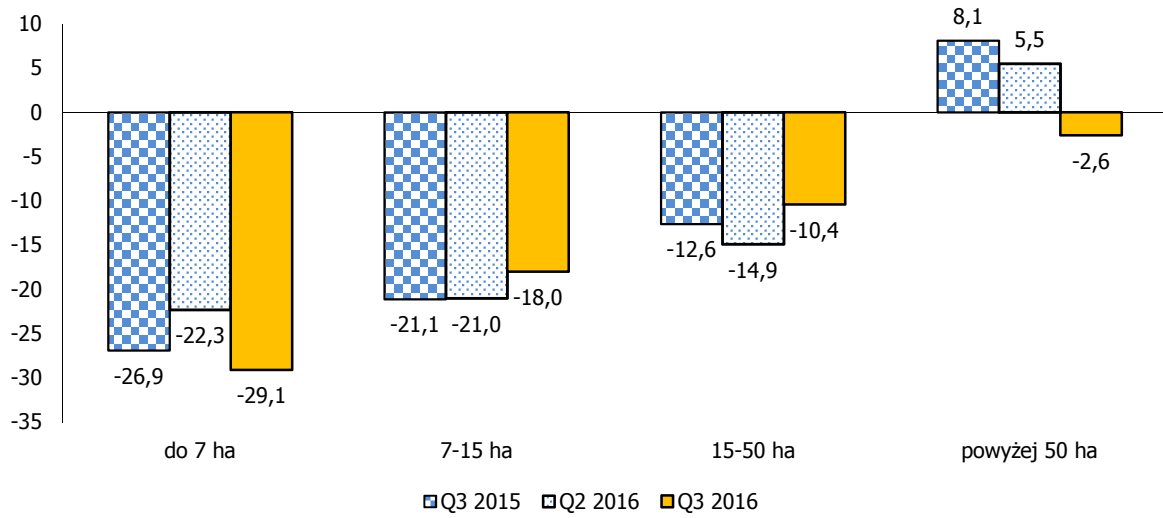
6. Zakupy nawozów mineralnych

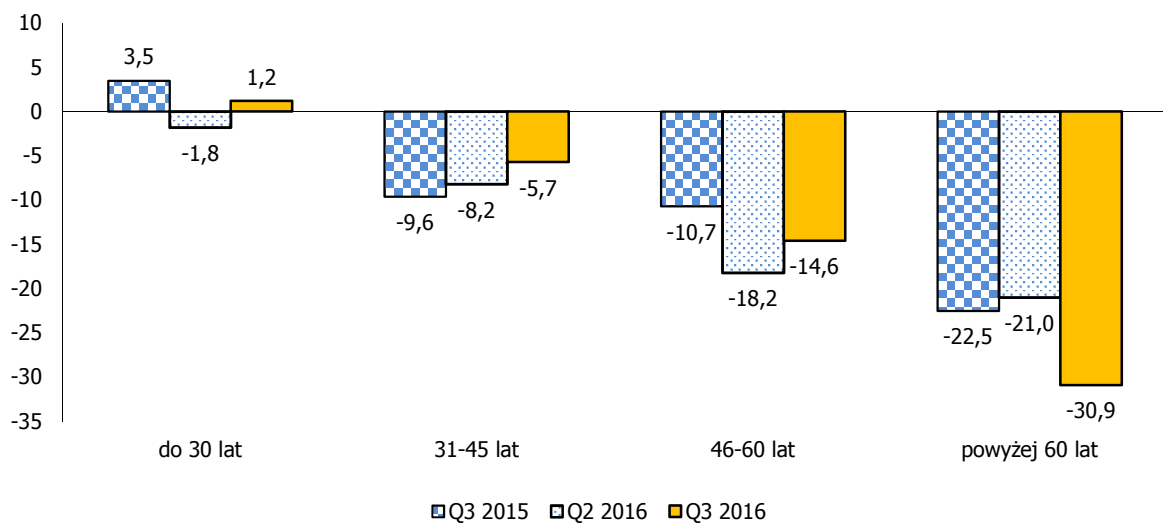
	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016
1. wzrosły	14,2	13,6	11,7	12,0	14,5	15,6
2. nie zmieniły się	63,1	63,0	58,2	60,4	58,3	58,2
3. zmalały	22,7	23,3	30,1	27,7	27,2	26,3
4. nie dokonano	4,5	4,6	8,9	11,2	4,0	3,8
saldo (1.-3.)	-8,5	-9,7	-18,4	-15,7	-12,7	-10,7

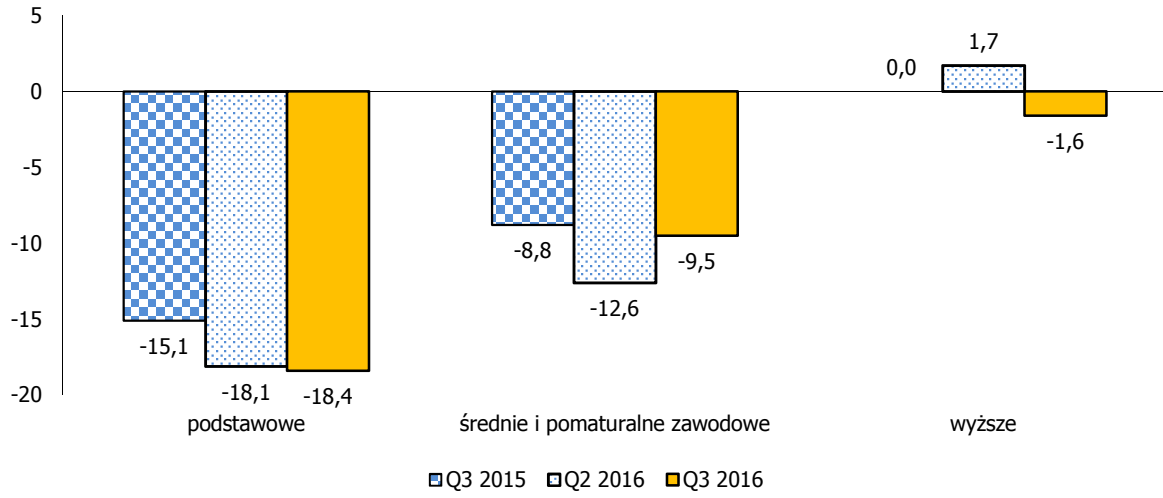
Zakupy nawozów wg powierzchni gospodarstw rolnych

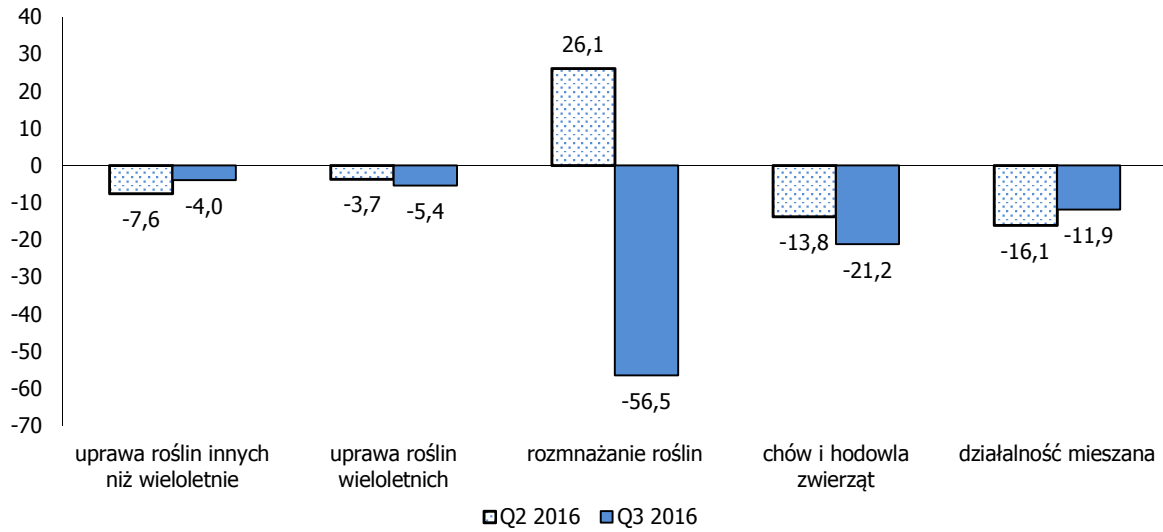
Zakupy nawozów wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

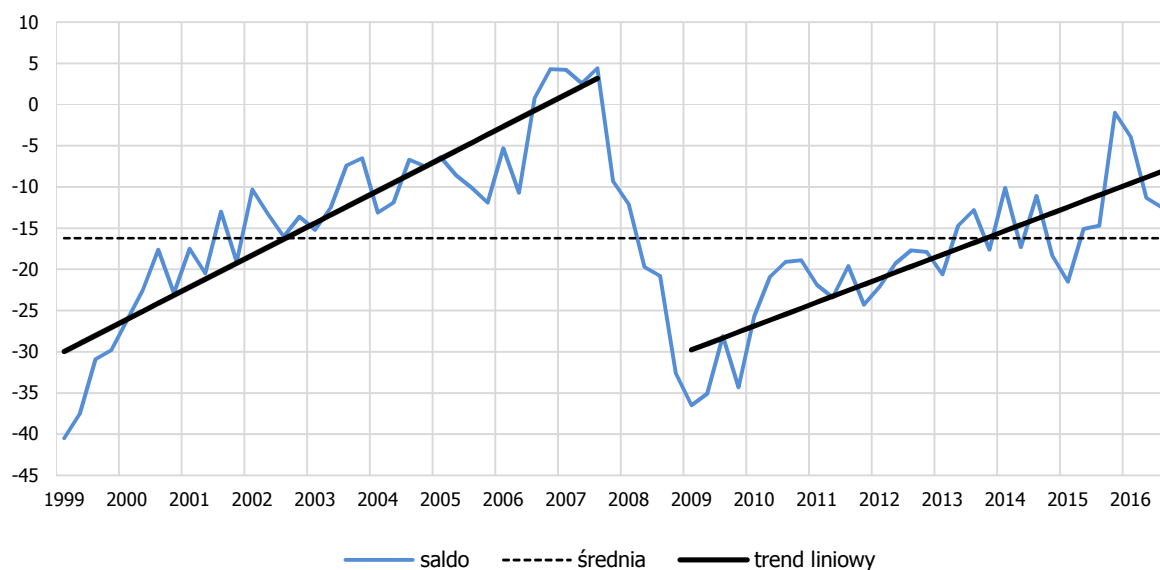
Zakupy nawozów wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Zakupy nawozów wg grup PKD 2007

7. Zakupy pasz treściwych

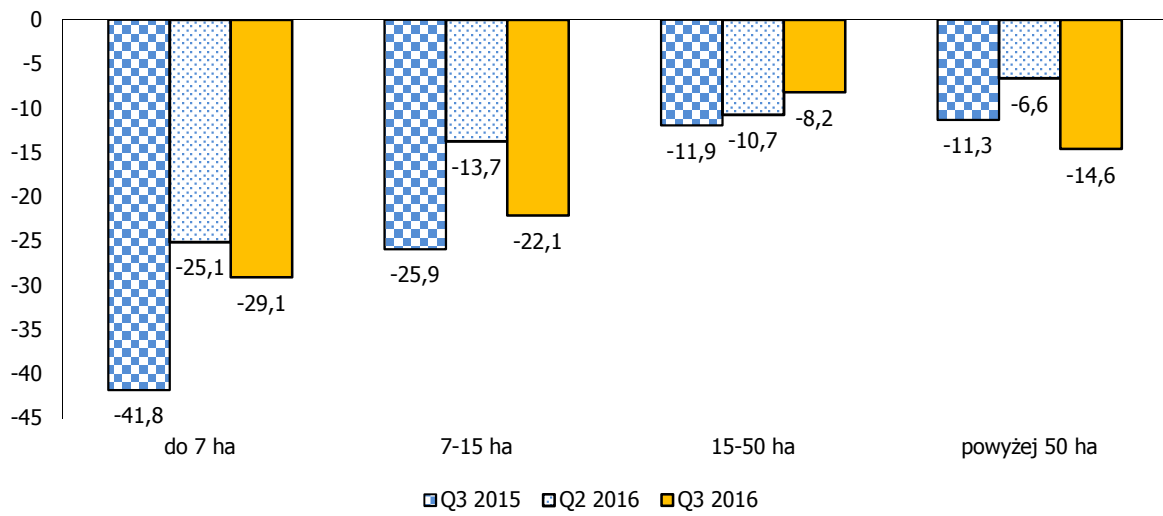

	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016
1. wzrosły	11,1	12,6	22,9	18,9	14,9	14,5
2. nie zmieniły się	62,7	60,1	53,2	58,3	58,9	58,5
3. zmalały	26,2	27,3	23,9	22,8	26,2	27,0
4. nie dokonano	29,2	29,1	31,0	30,8	27,4	32,8
saldo (1.-3.)	-15,1	-14,7	-1,0	-3,9	-11,3	-12,5

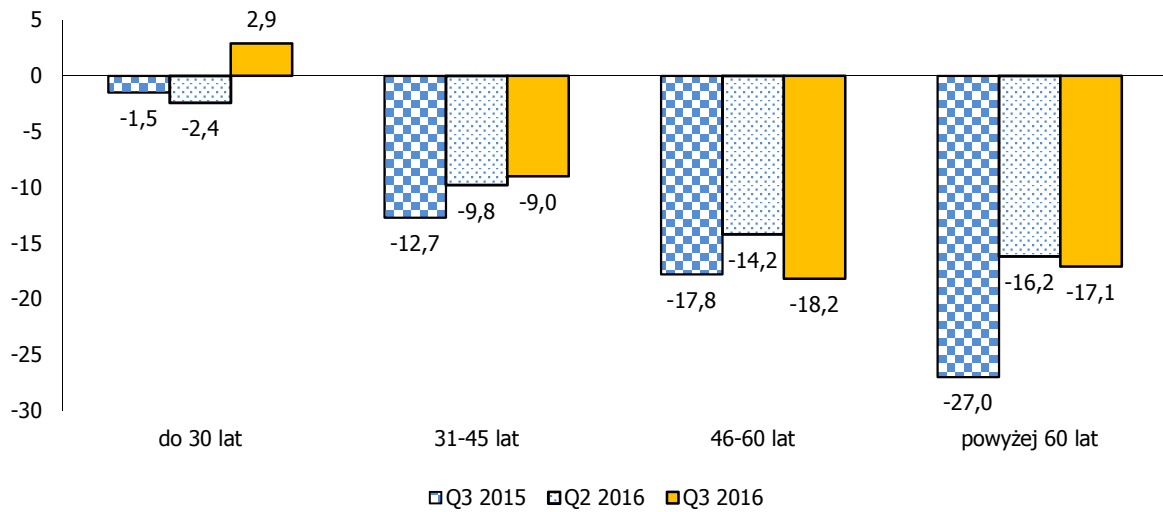
Zakupy pasz wg makroregionów

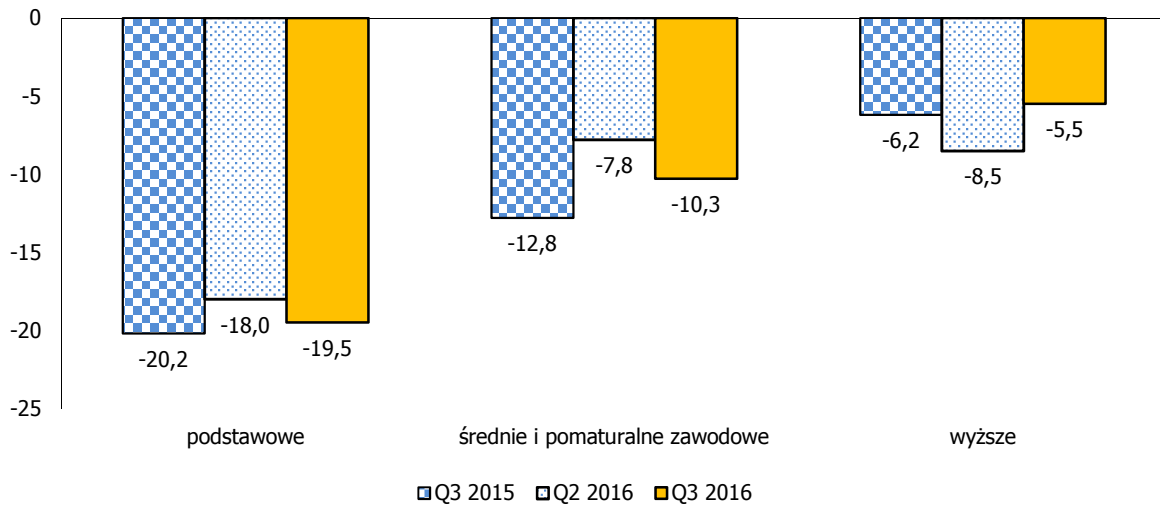
Zakupy pasz wg powierzchni gospodarstw rolnych

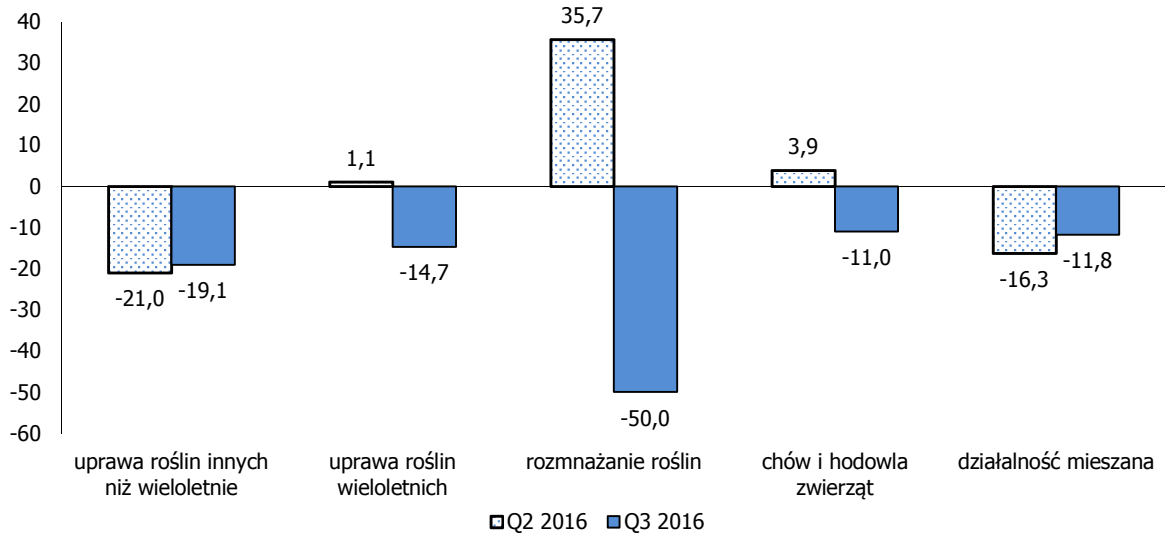
Zakupy pasz wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

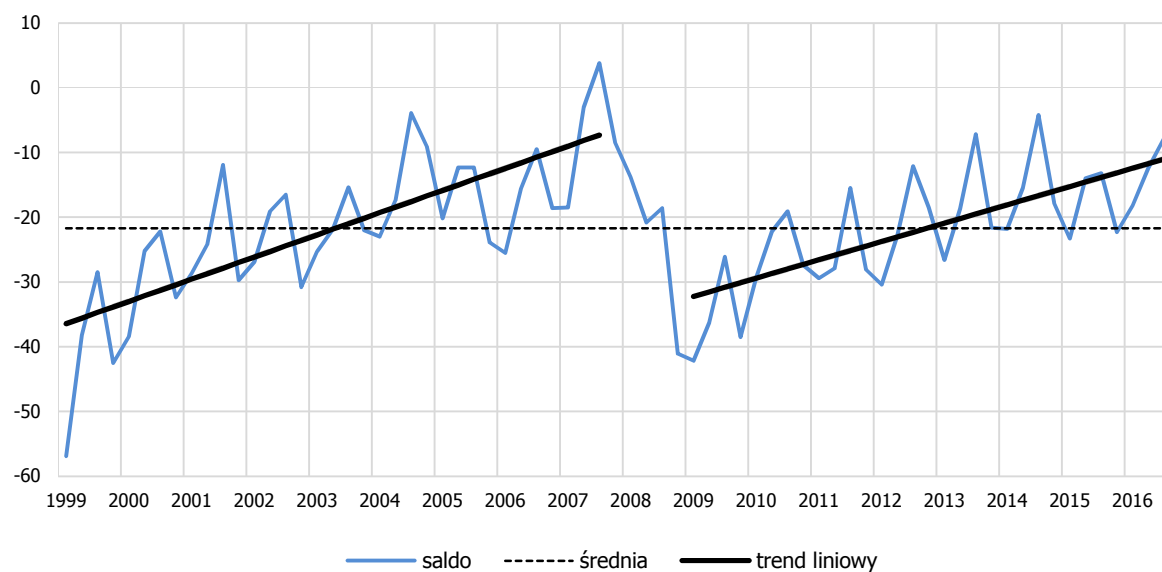
Zakupy pasz wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Zakupy pasz wg grup PKD 2007

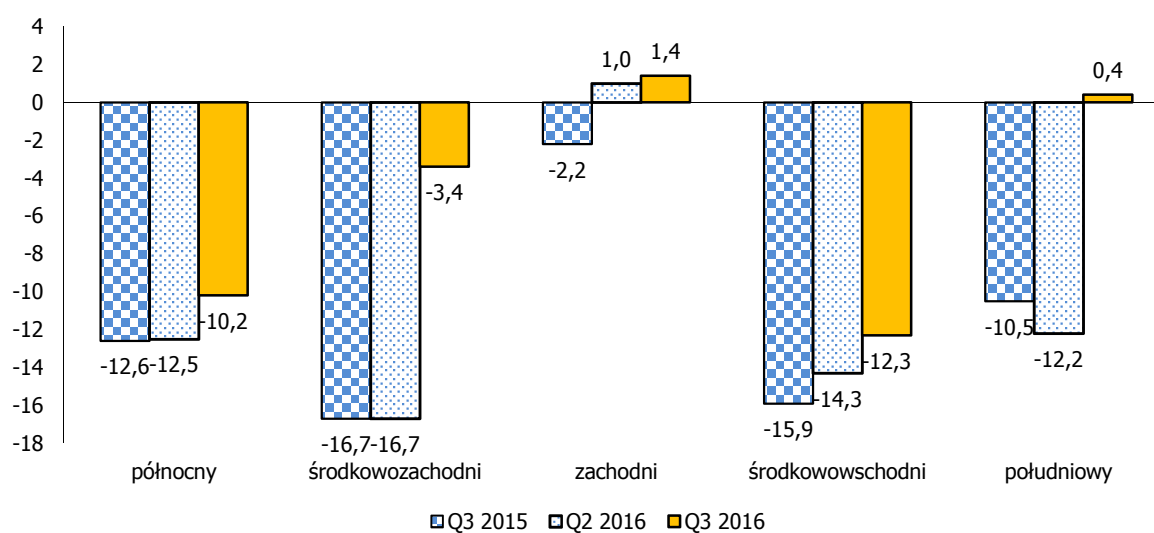

8. Zakupy środków ochrony roślin

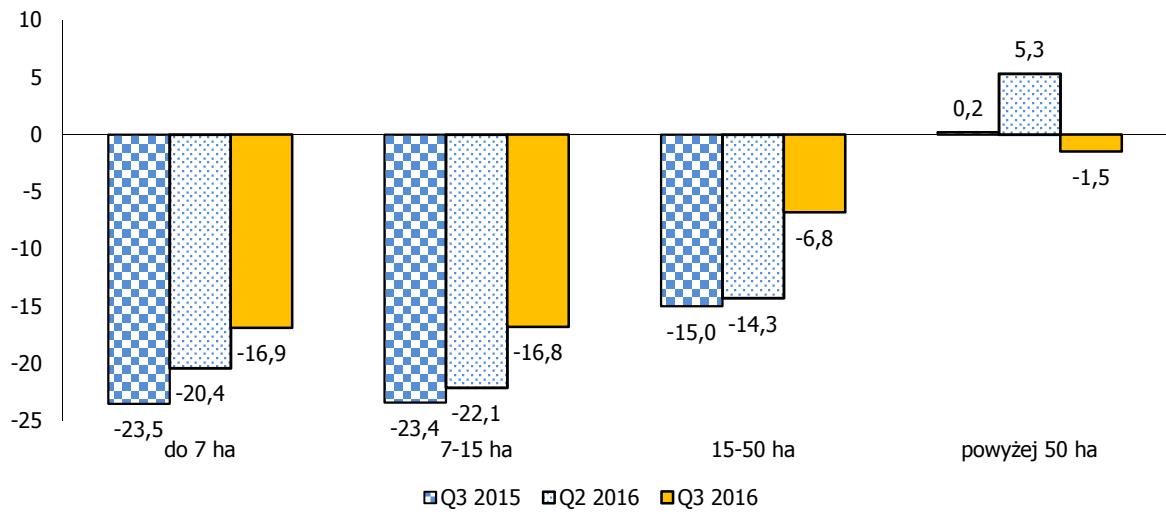

	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016
1. wzrosły	11,5	14,1	9,7	10,6	12,9	16,9
2. nie zmieniły się	63,1	58,6	58,3	60,6	61,8	58,4
3. zmalały	25,5	27,3	32,0	28,8	25,3	24,7
4. nie dokonano	6,6	4,7	12,2	17,1	5,9	4,8
saldo (1.-3.)	-14,0	-13,2	-22,3	-18,2	-12,4	-7,8

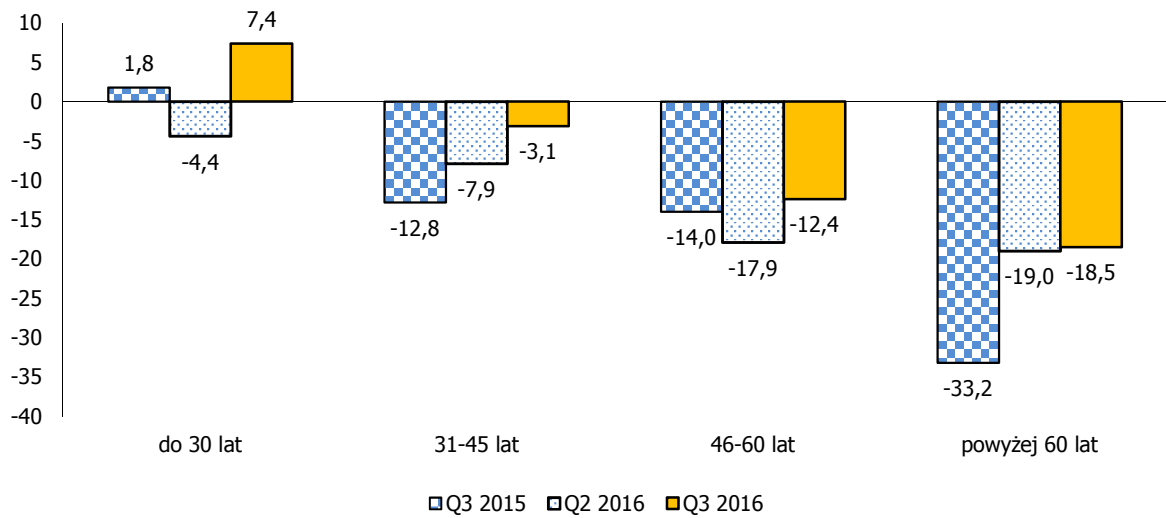
Zakupy środków ochrony roślin wg makroregionów

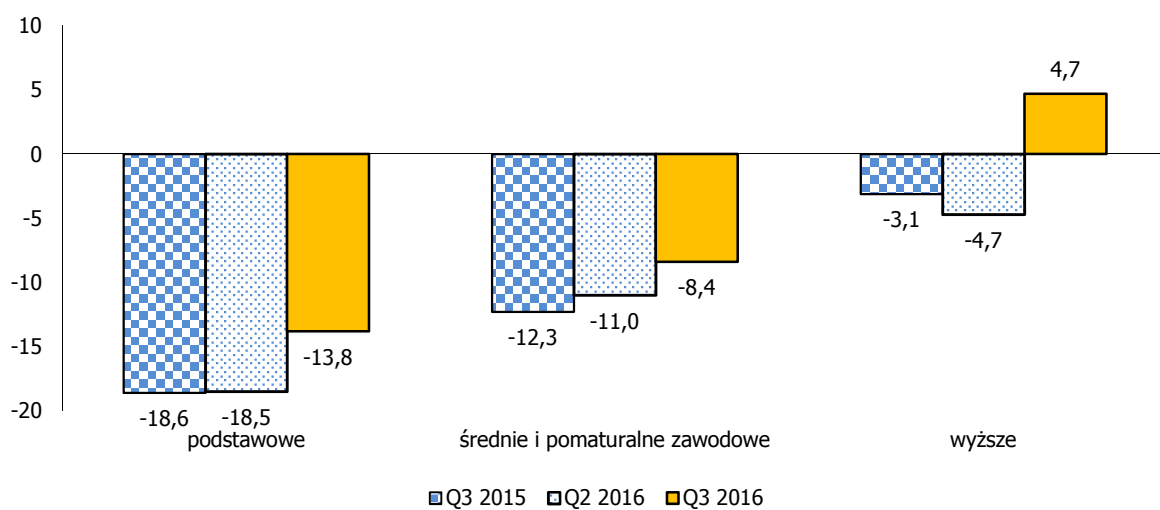
Zakupy środków ochrony roślin wg powierzchni gospodarstw rolnych

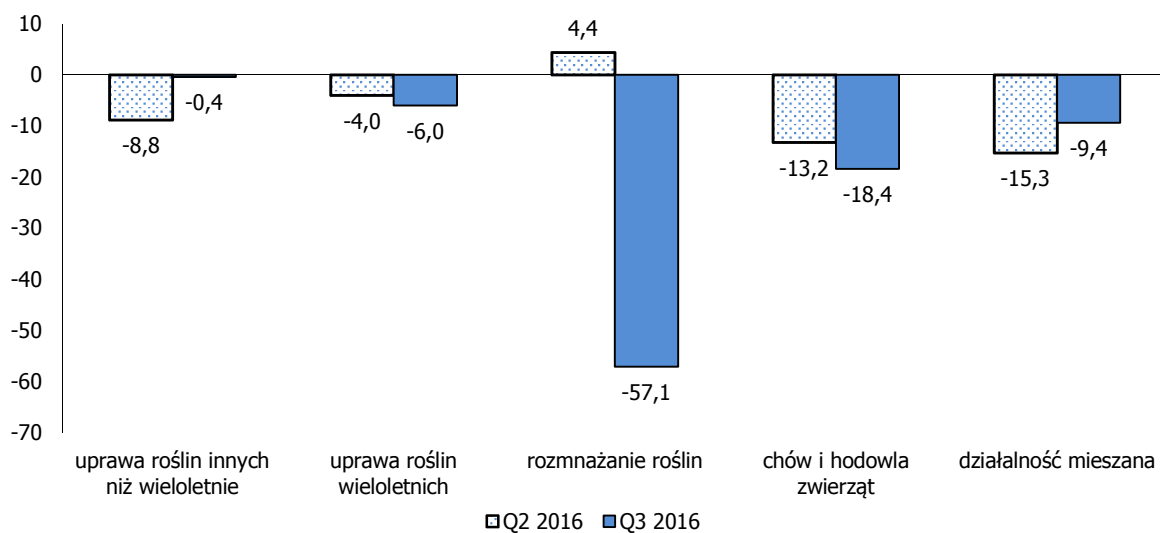
Zakupy środków ochrony roślin wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

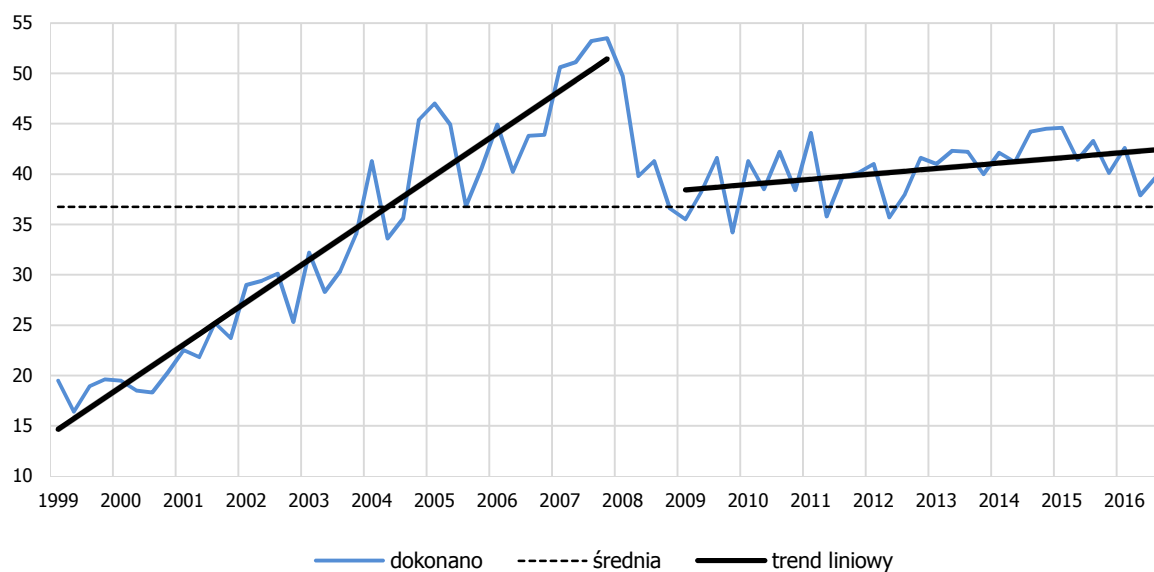
Zakupy środków ochrony roślin wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Zakupy środków ochrony roślin wg grup PKD 2007

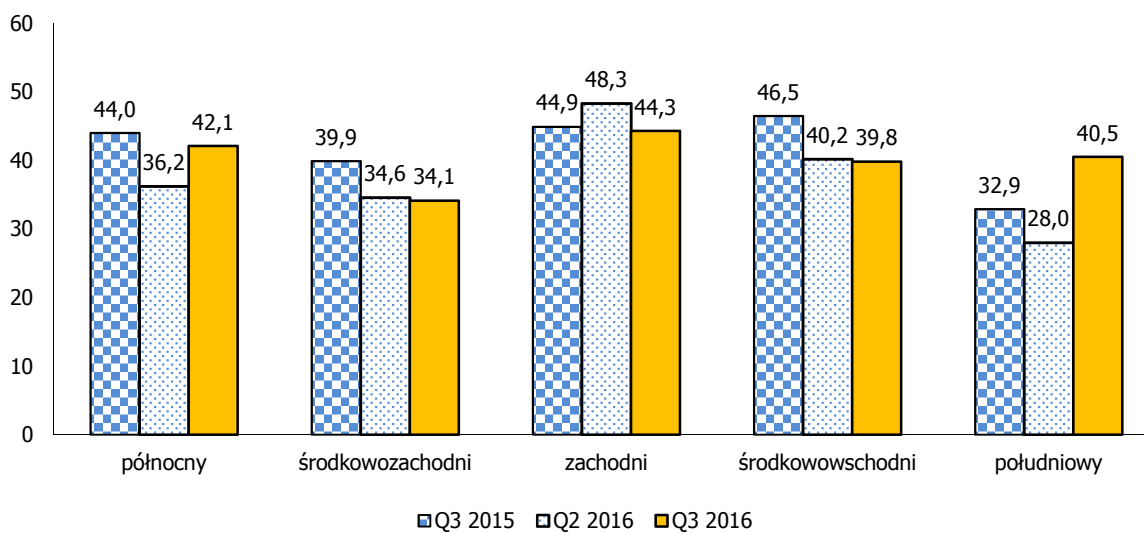

9. Inwestycje w maszyny i urządzenia

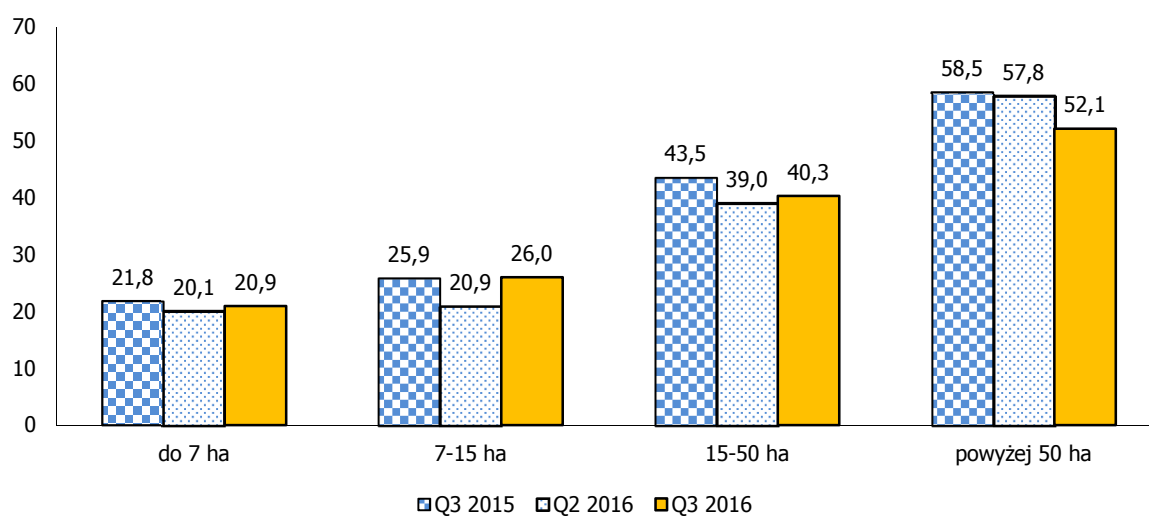

	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016
dokonano	41,4	43,3	40,1	42,6	37,9	39,7
nie dokonano	58,6	56,7	59,9	57,4	62,1	60,3

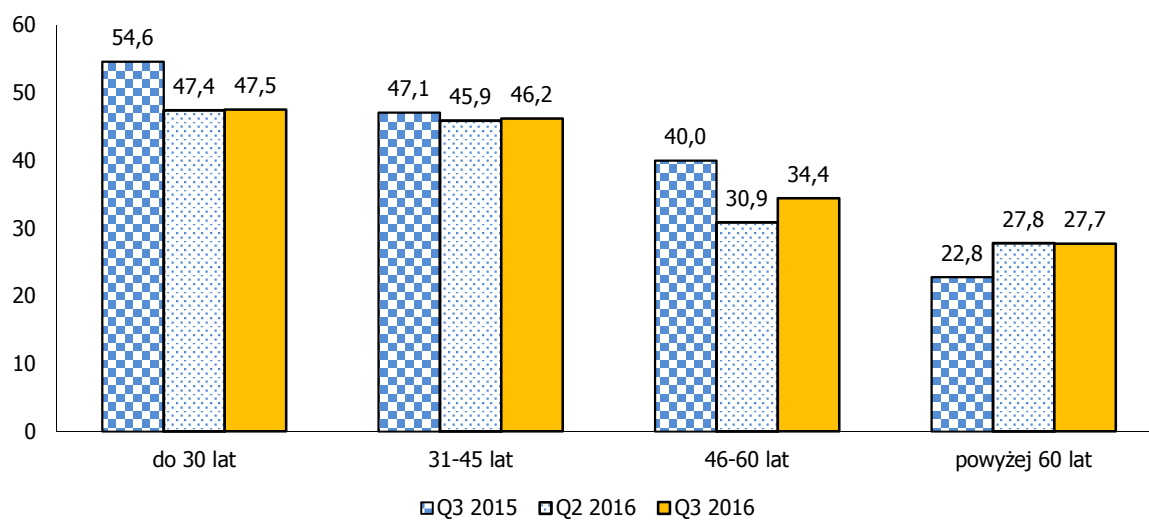
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg makroregionów

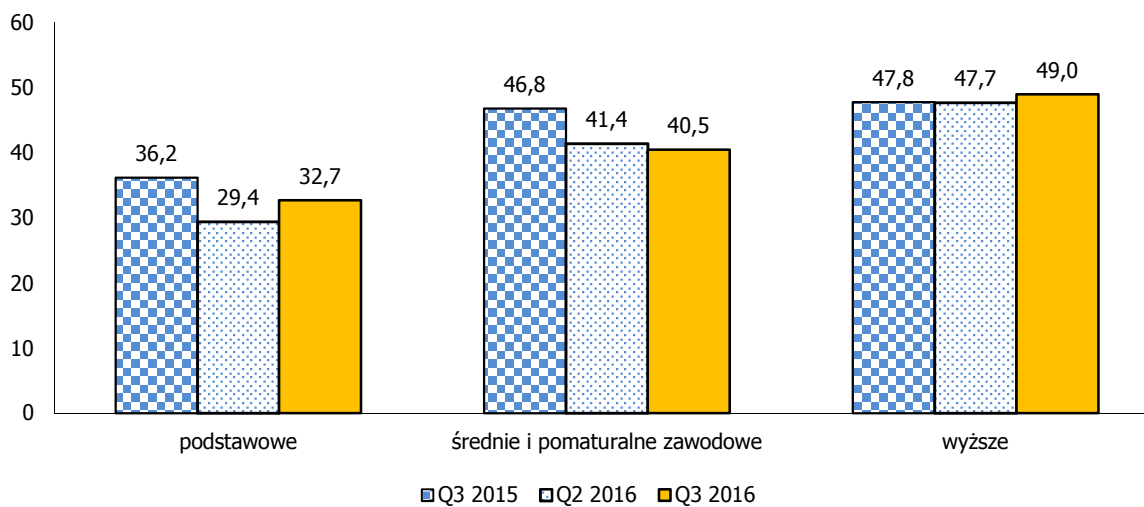
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg powierzchni gospodarstw rolnych

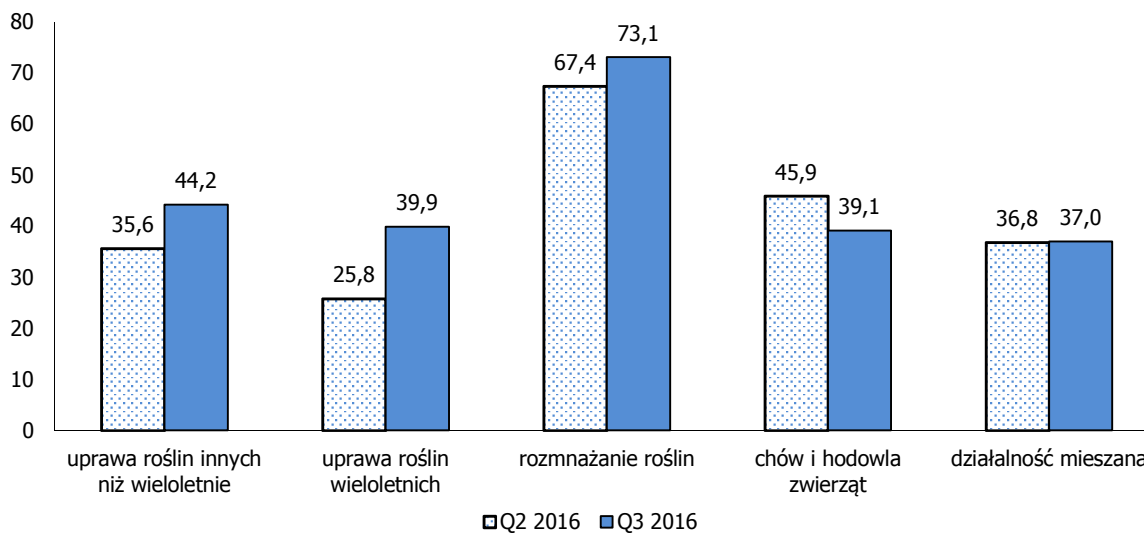
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

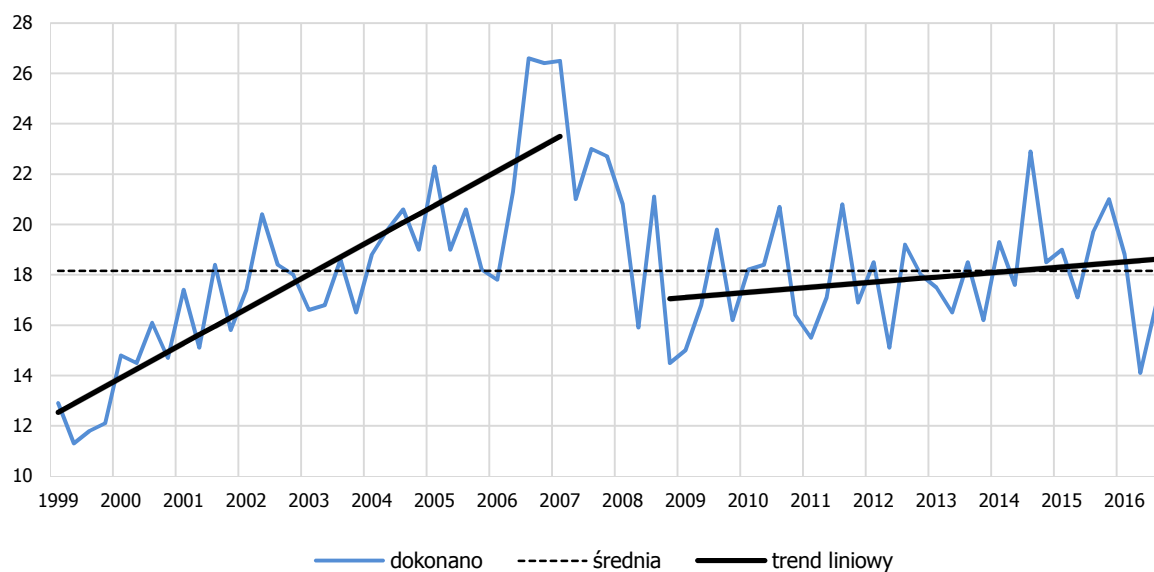
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Inwestycje w maszyny i urządzenia wg grup PKD 2007

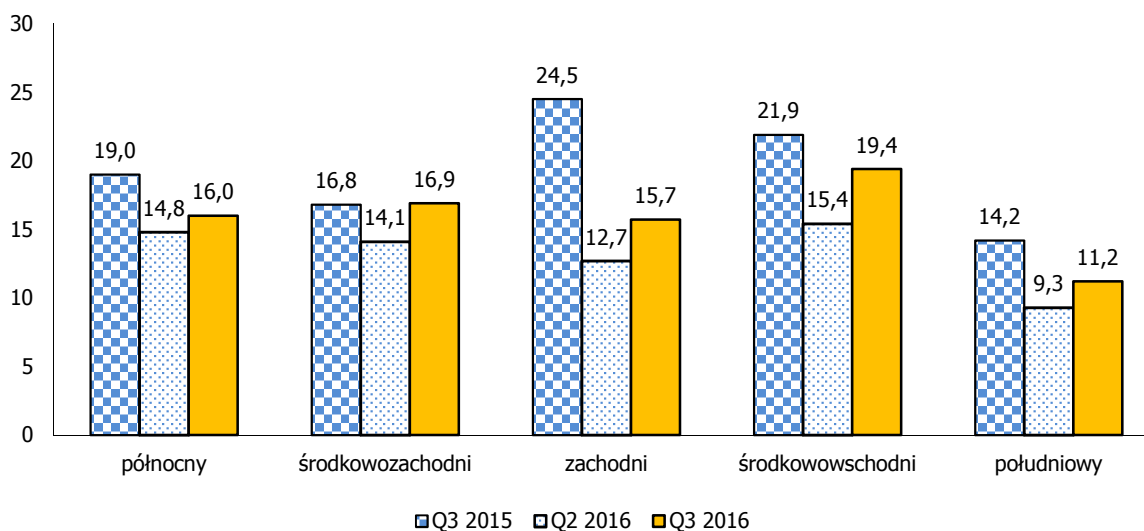

10. Inwestycje w budynki i budowlę

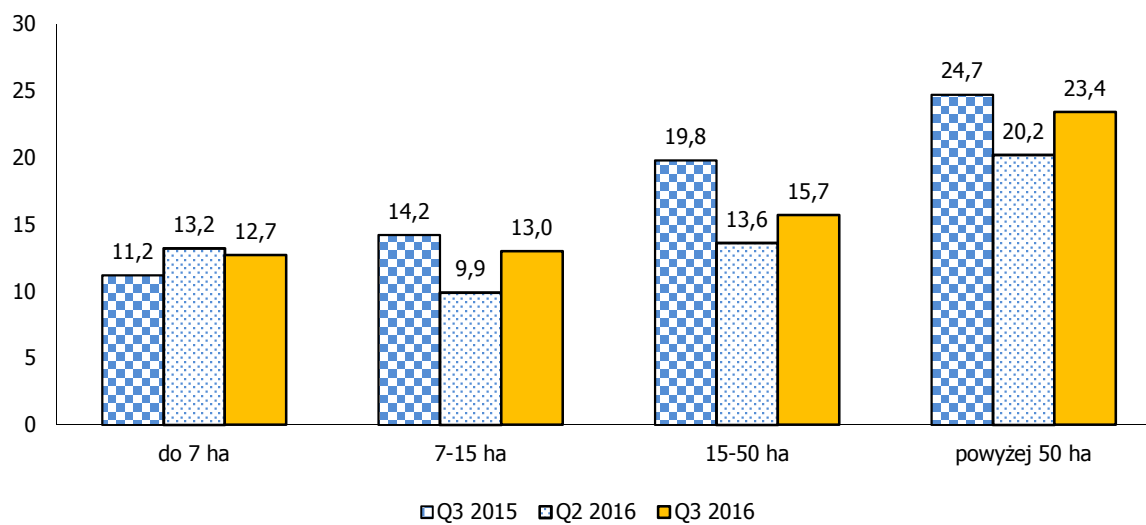

	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016
dokonano	17,1	19,7	21,0	18,8	14,1	16,8
nie dokonano	82,9	80,3	79,0	81,2	85,9	83,2

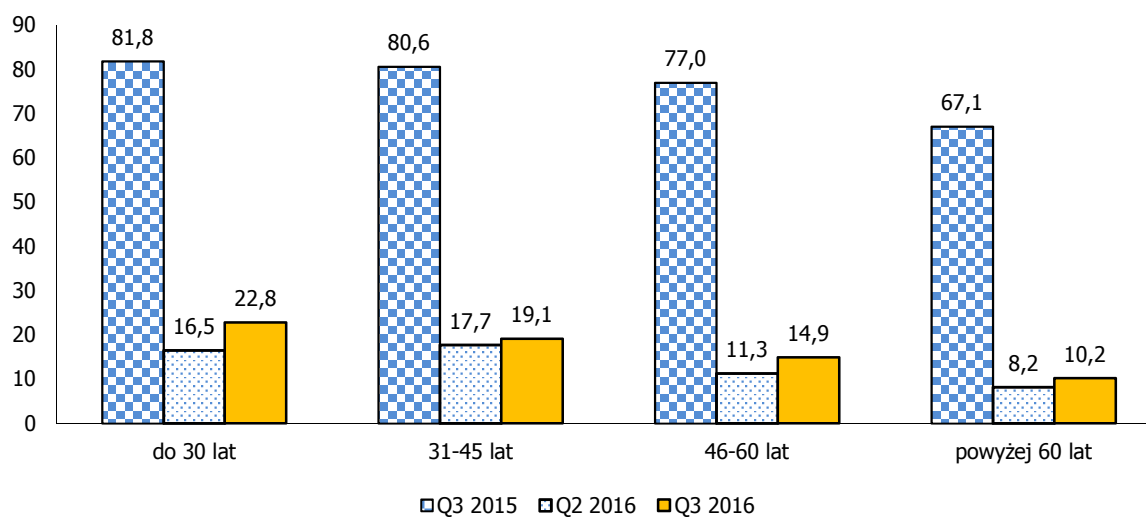
Inwestycje w budynki i budowlę wg makroregionów

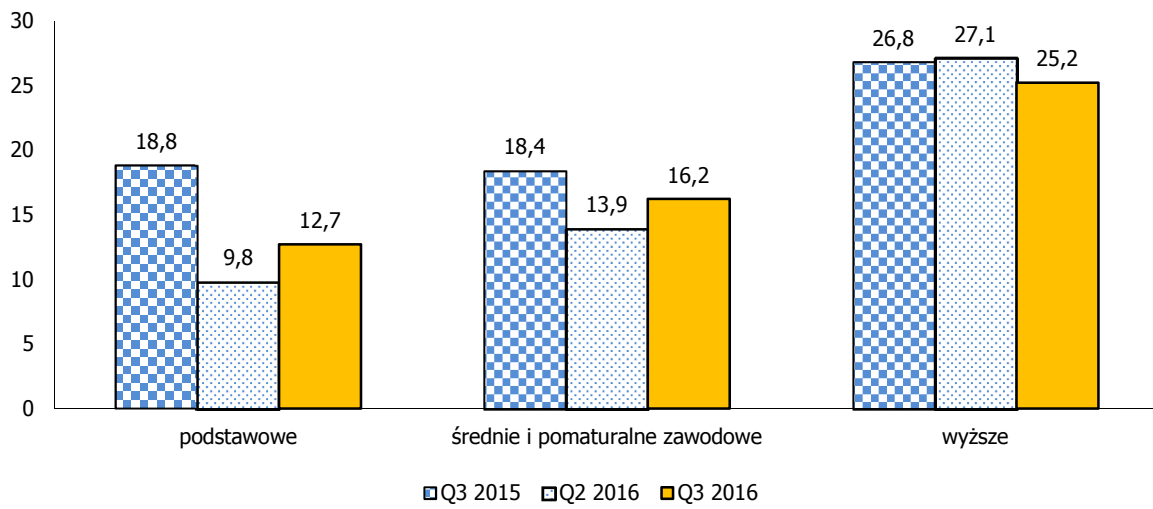
Inwestycje w budynki i budowlę wg powierzchni gospodarstw rolnych

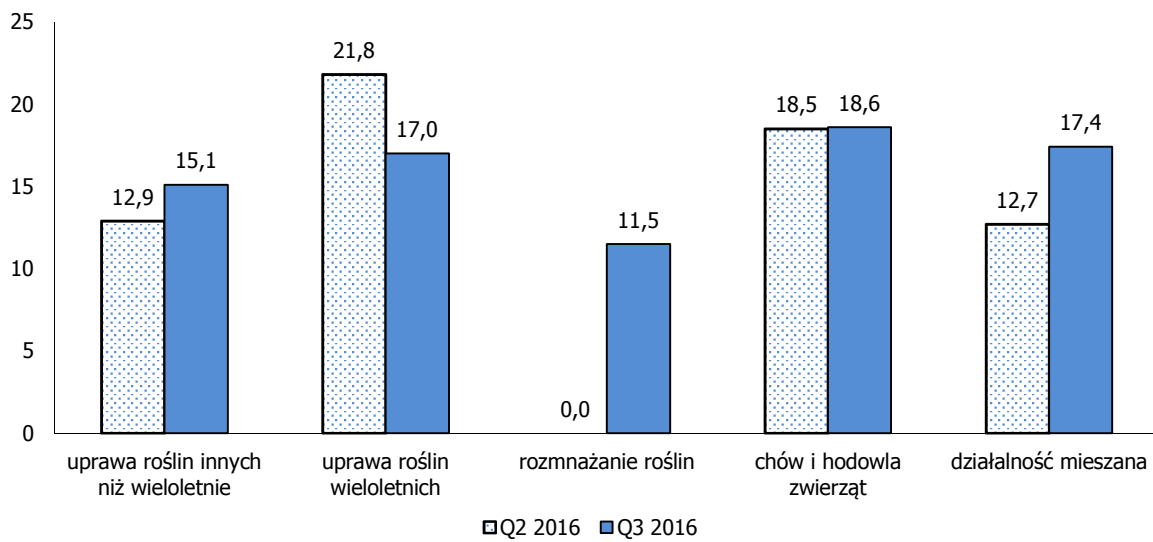
Inwestycje w budynki i budowlę wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

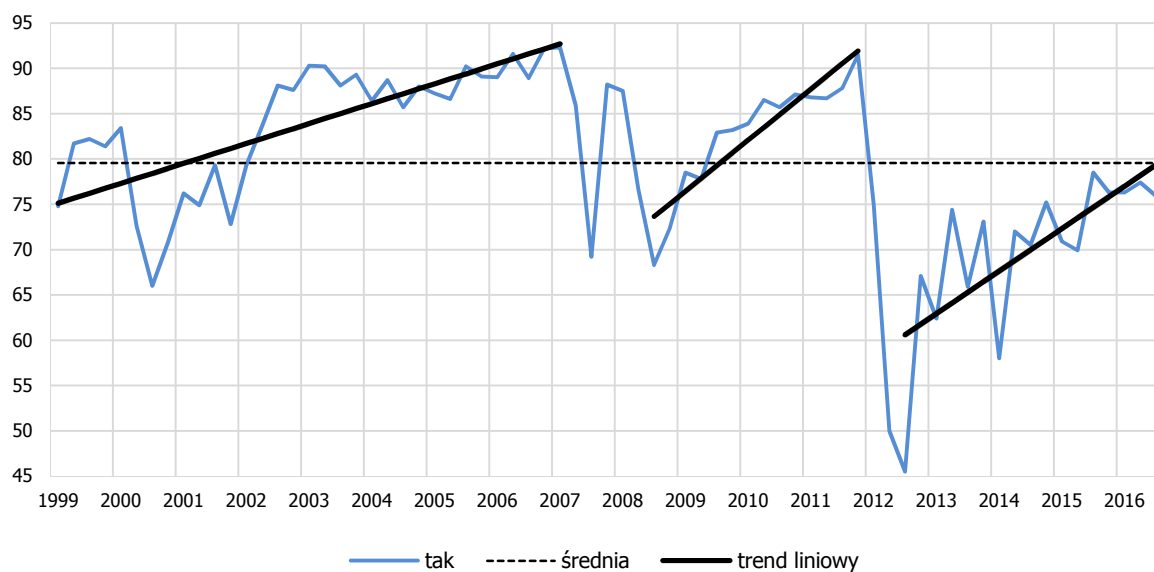
Inwestycje w budynki i budowlę wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

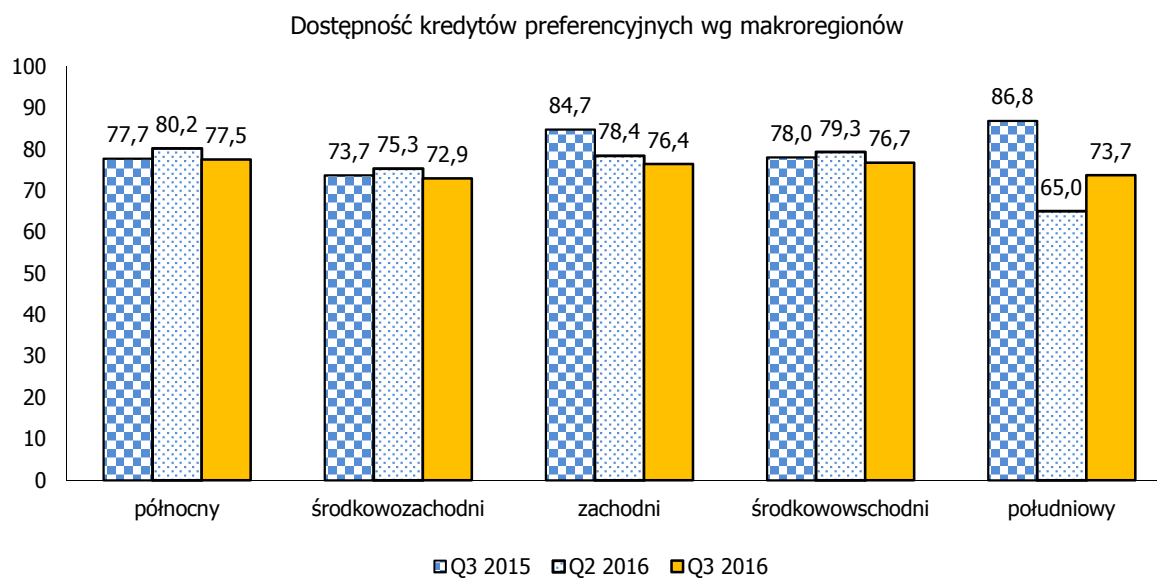
Inwestycje w budynki i budowlę wg grup PKD 2007

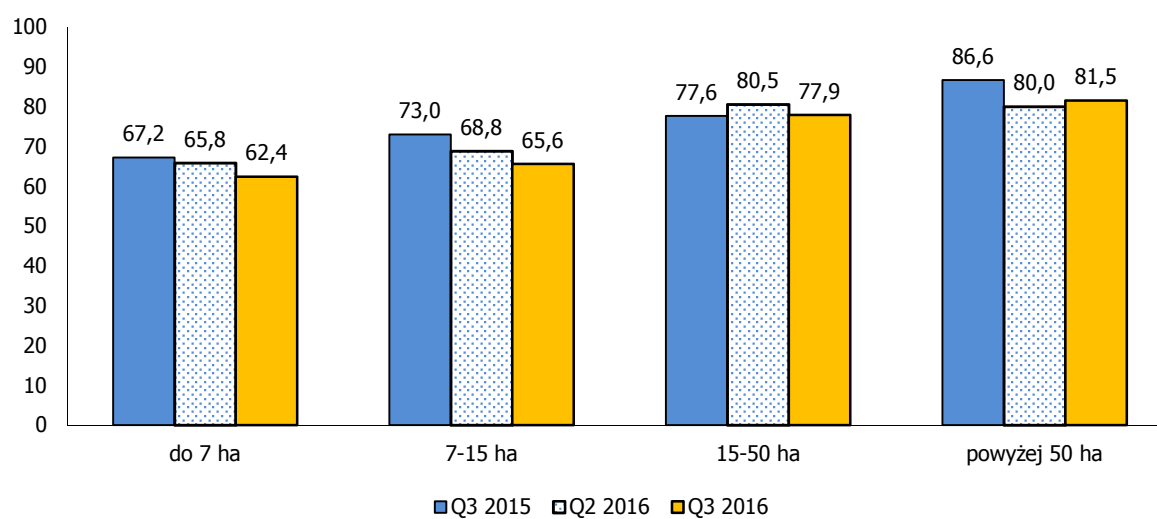
11. Dostępność kredytów preferencyjnych

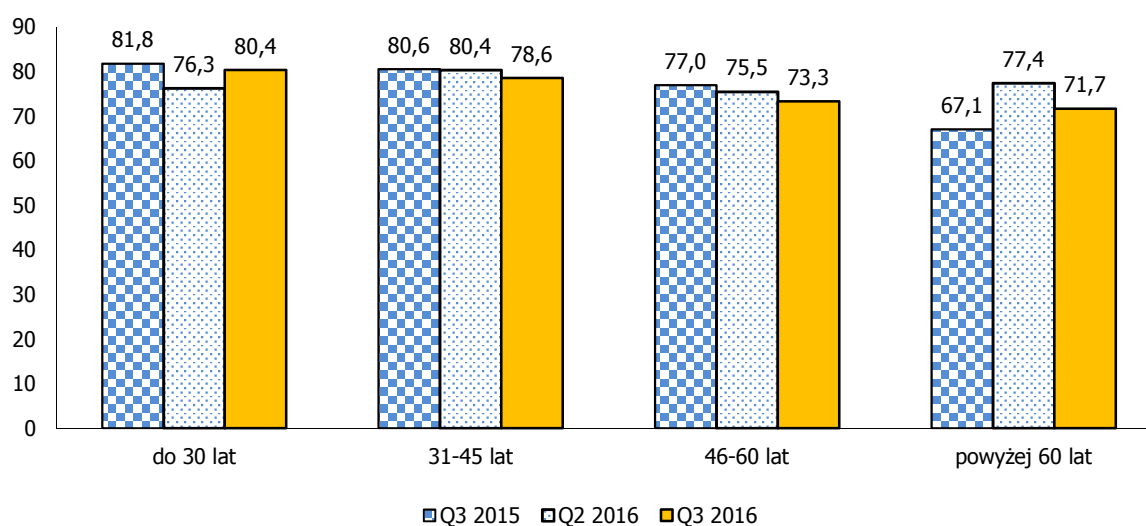
	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016
tak	69,9	78,5	76,3	76,3	77,4	75,9
nie	30,1	21,5	23,7	23,7	22,6	24,1

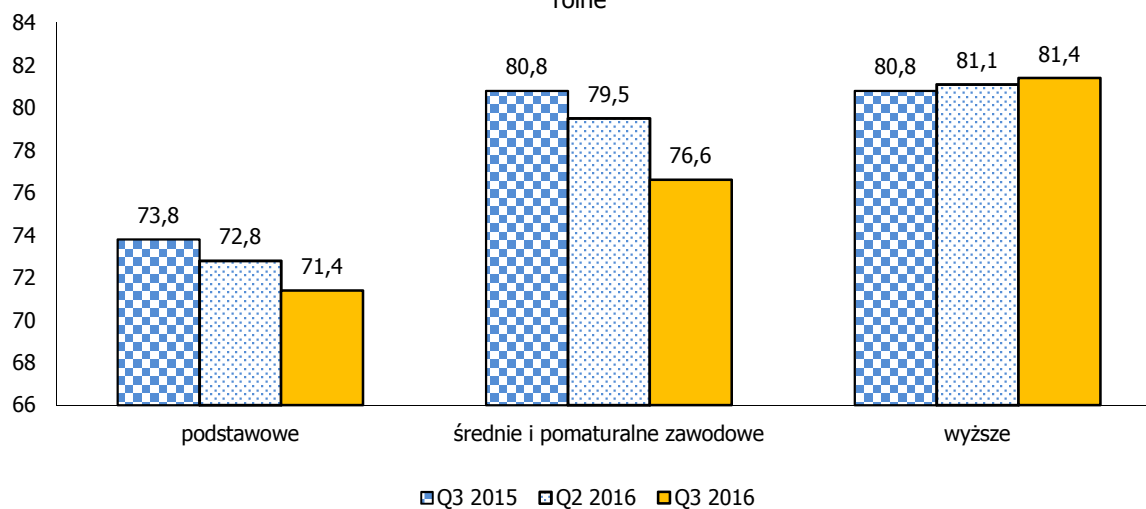
Dostępność kredytów preferencyjnych wg powierzchni gospodarstw rolnych

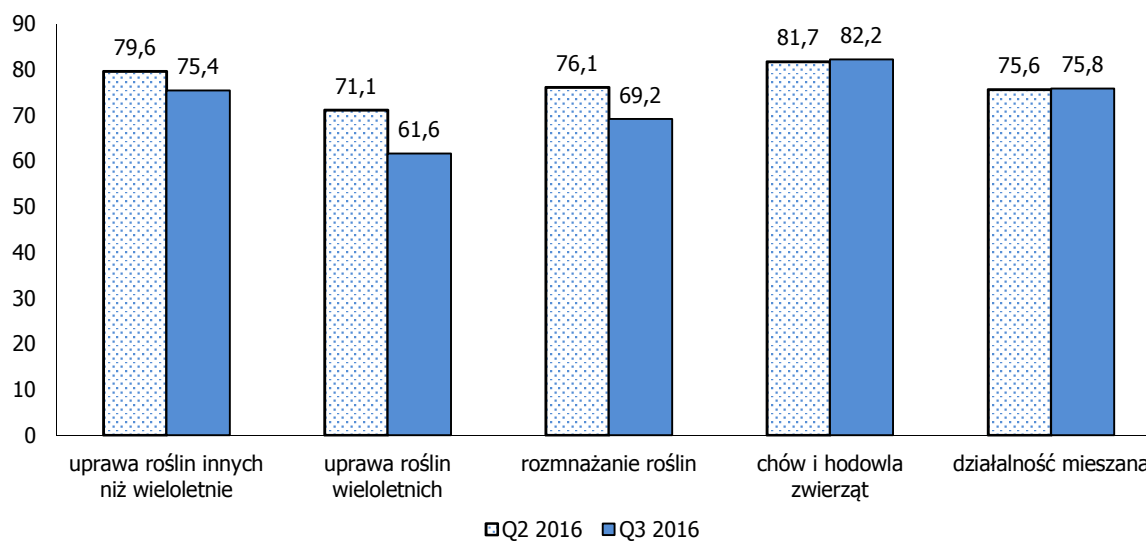
Dostępność kredytów preferencyjnych wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

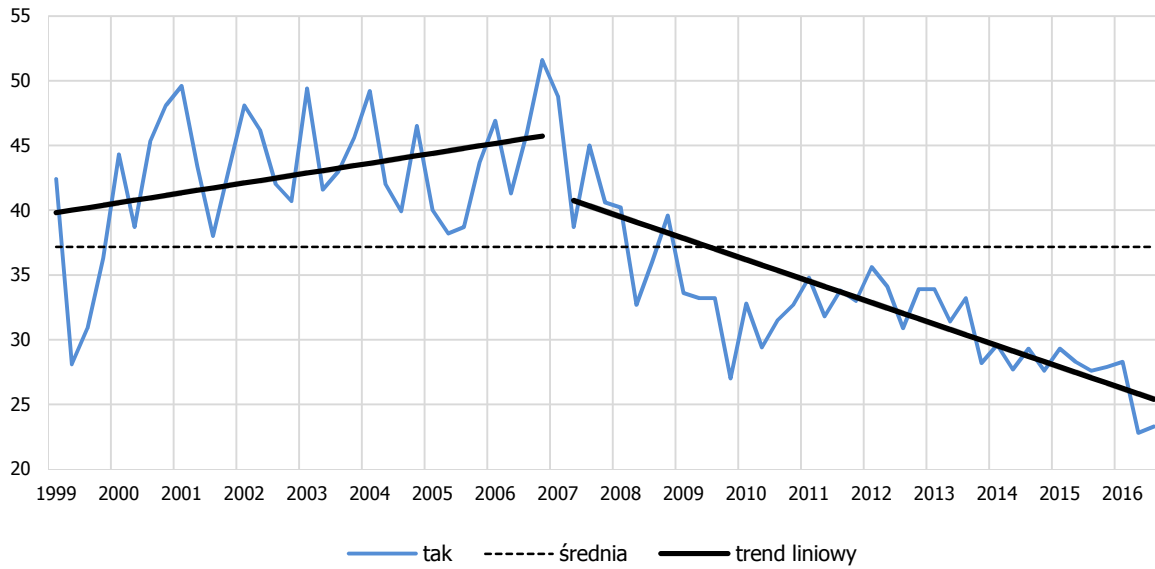
Dostępność kredytów preferencyjnych wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

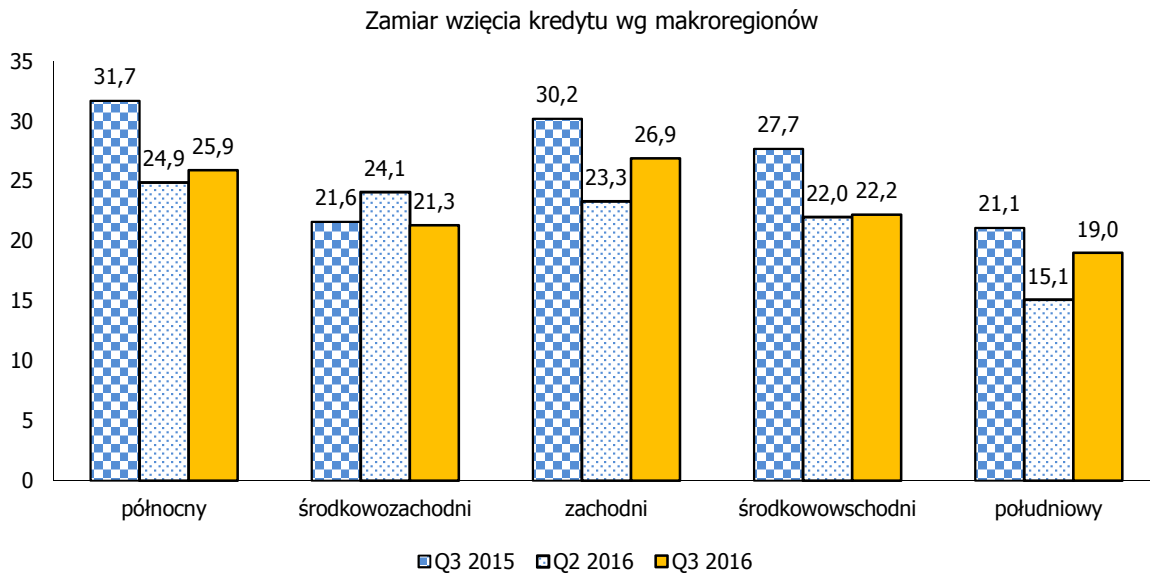
Dostępność kredytów preferencyjnych wg grup PKD 2007

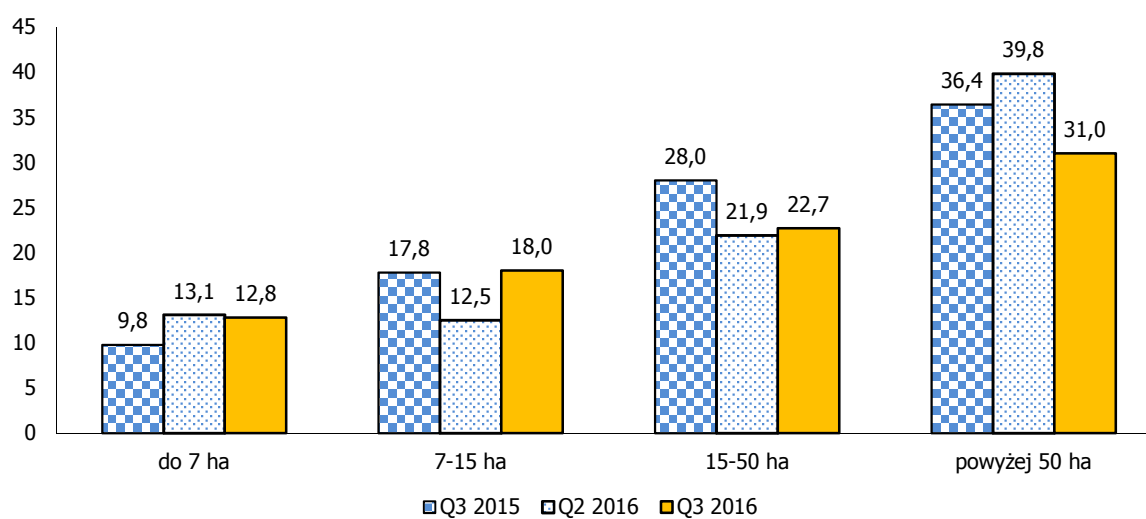
12. Zamiar wzięcia kredytu

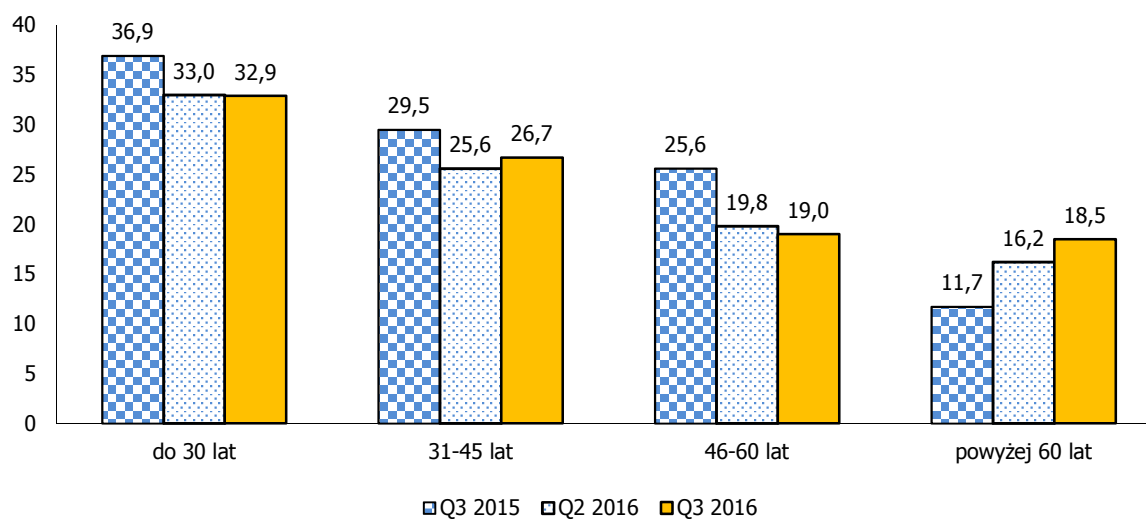
	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016
tak	28,3	27,6	27,9	28,3	22,8	23,3
nie	71,7	72,4	72,1	71,7	77,2	76,7

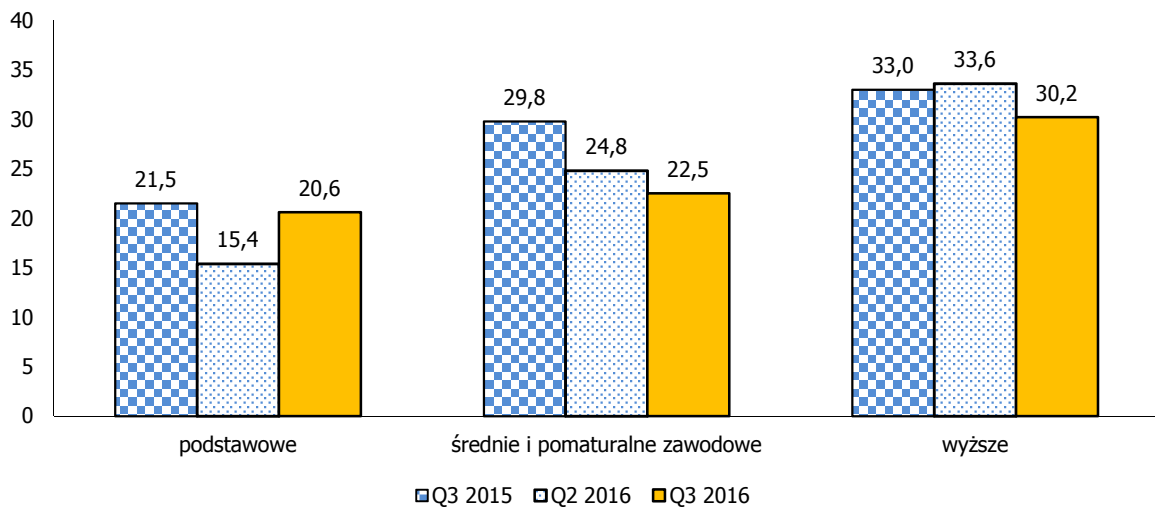
Zamiar wzięcia kredytu wg powierzchni gospodarstw rolnych

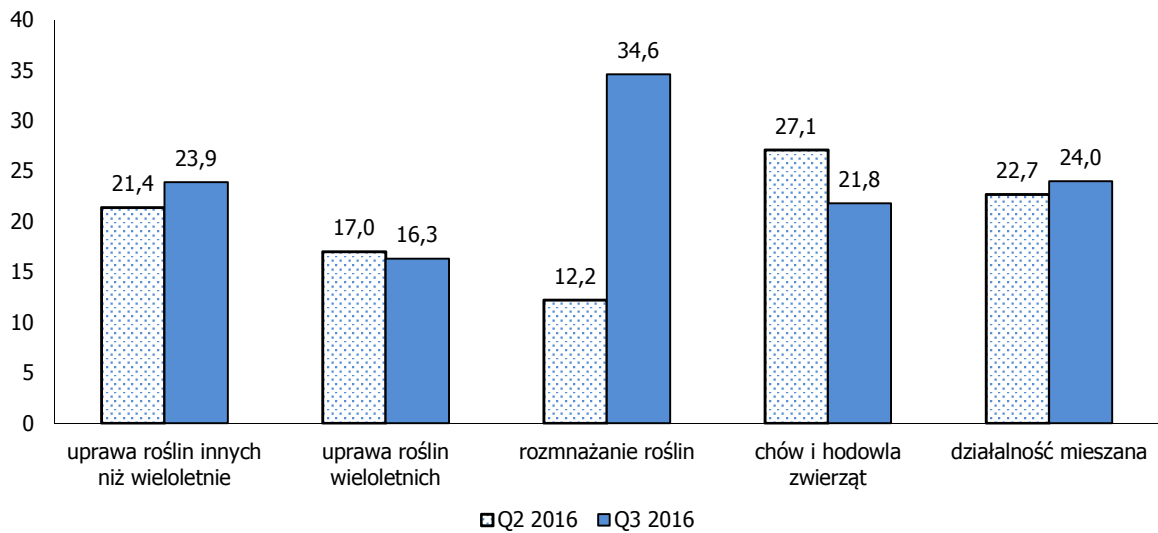
Zamiar wzięcia kredytu wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

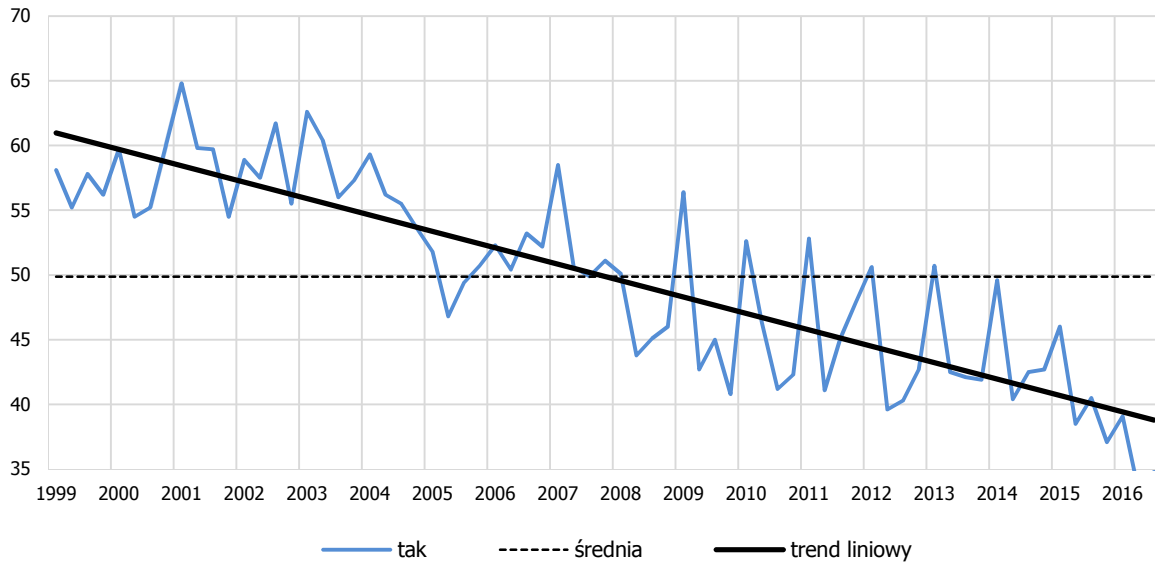
Zamiar wzięcia kredytu wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

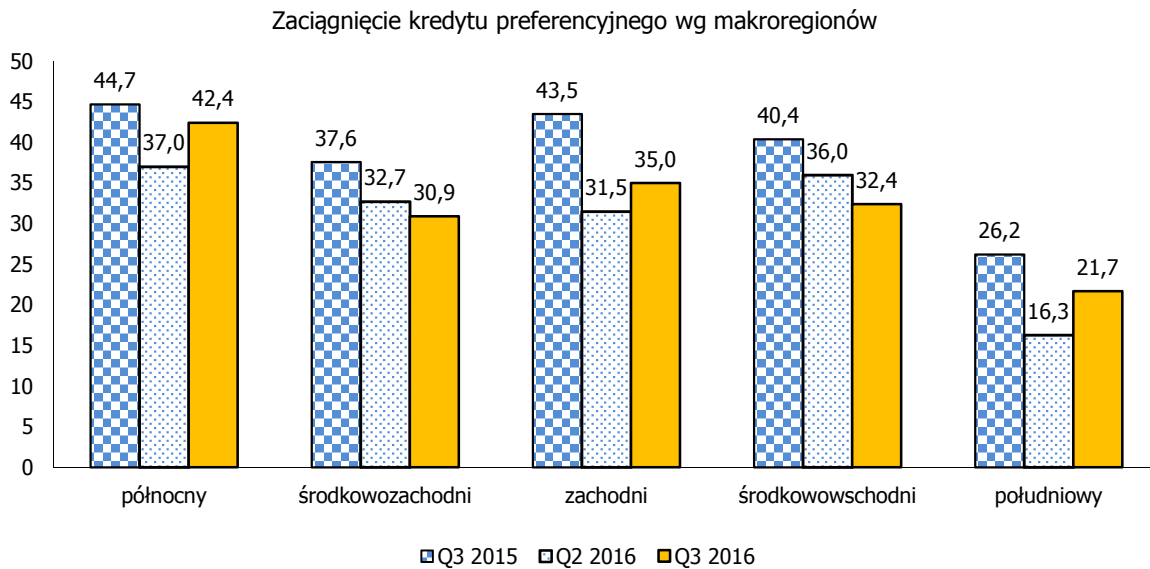
Zamiar wzięcia kredytu wg grup PKD 2007

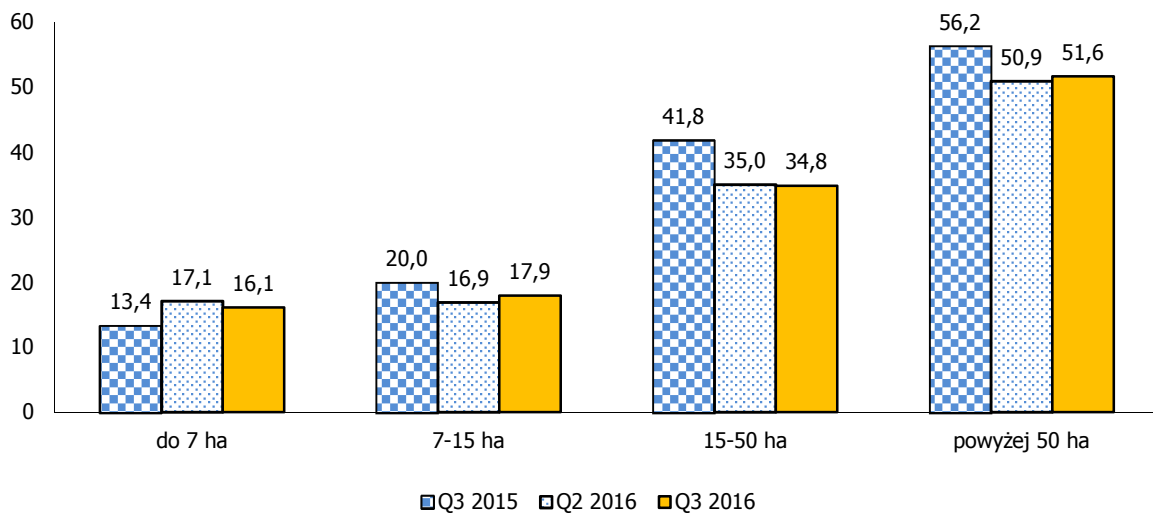
13. Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego

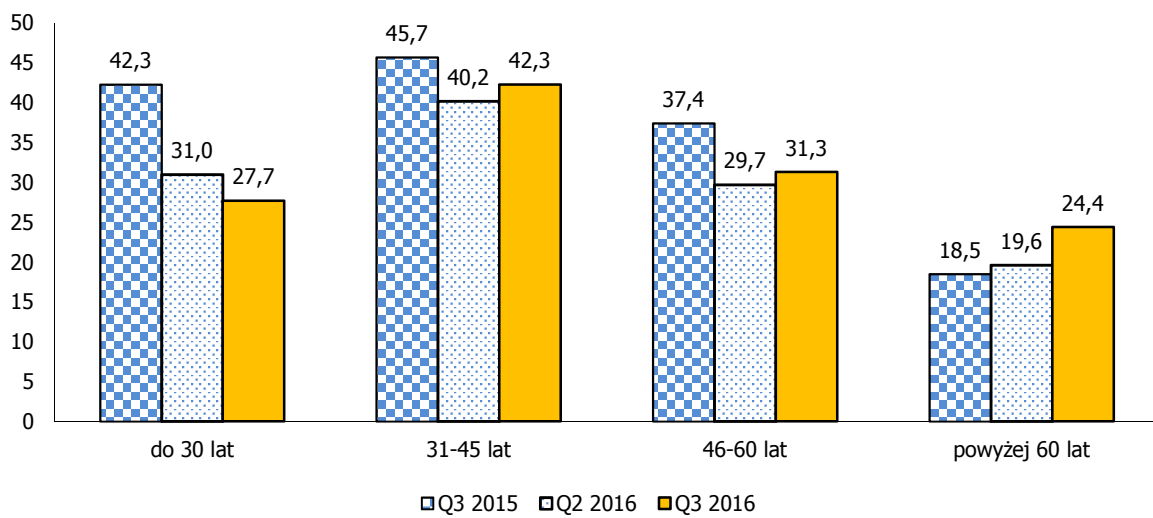
	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q2 2016	Q3 2016
tak	38,5	40,5	37,1	39,1	33,4	34,8
nie	61,5	59,5	62,9	60,9	66,6	65,2

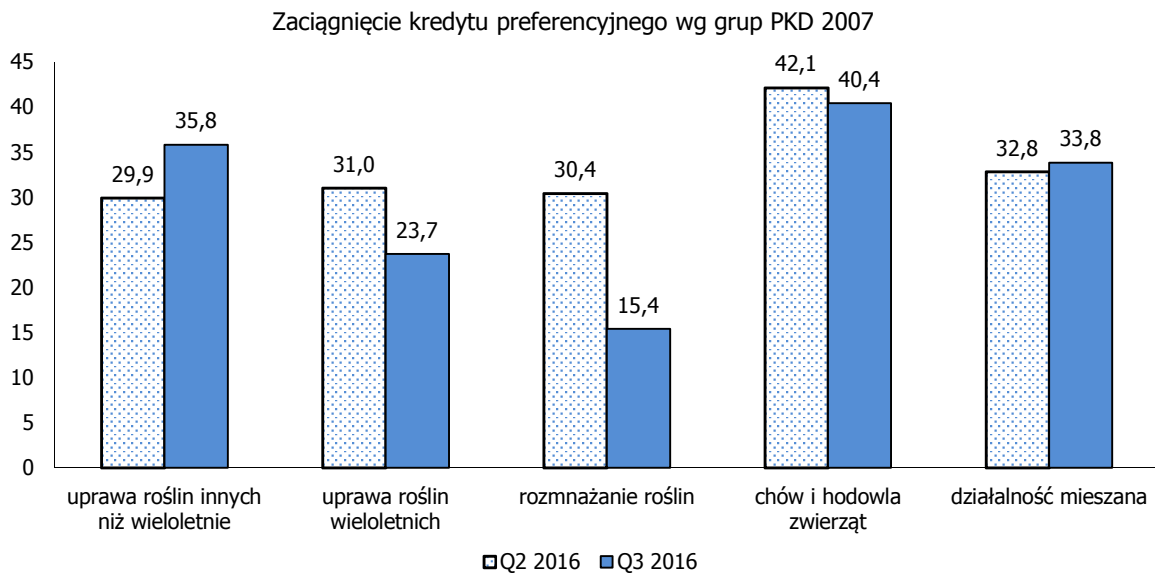
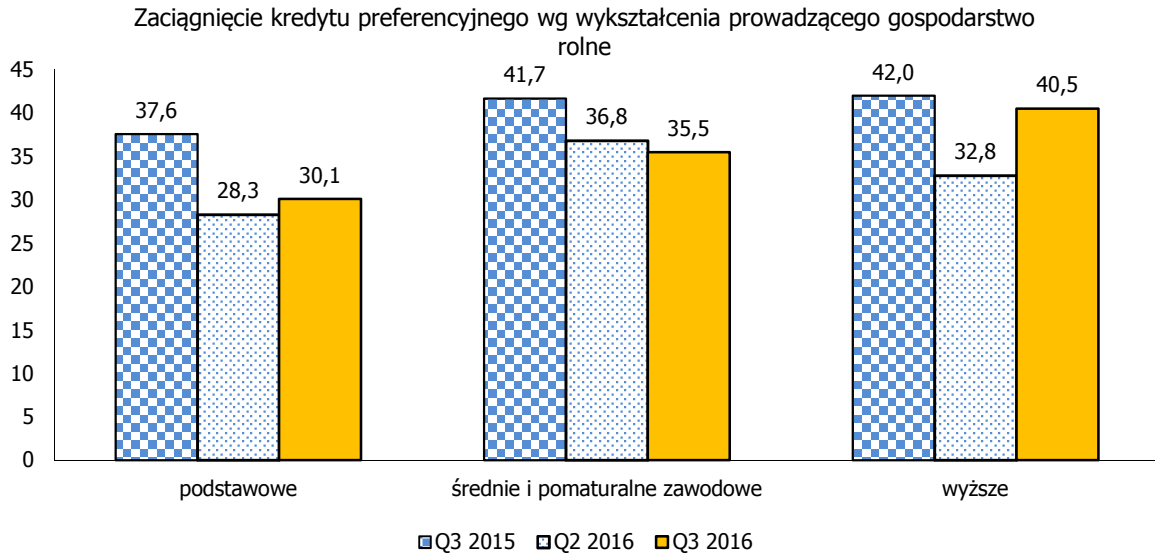

Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg powierzchni gospodarstw rolnych

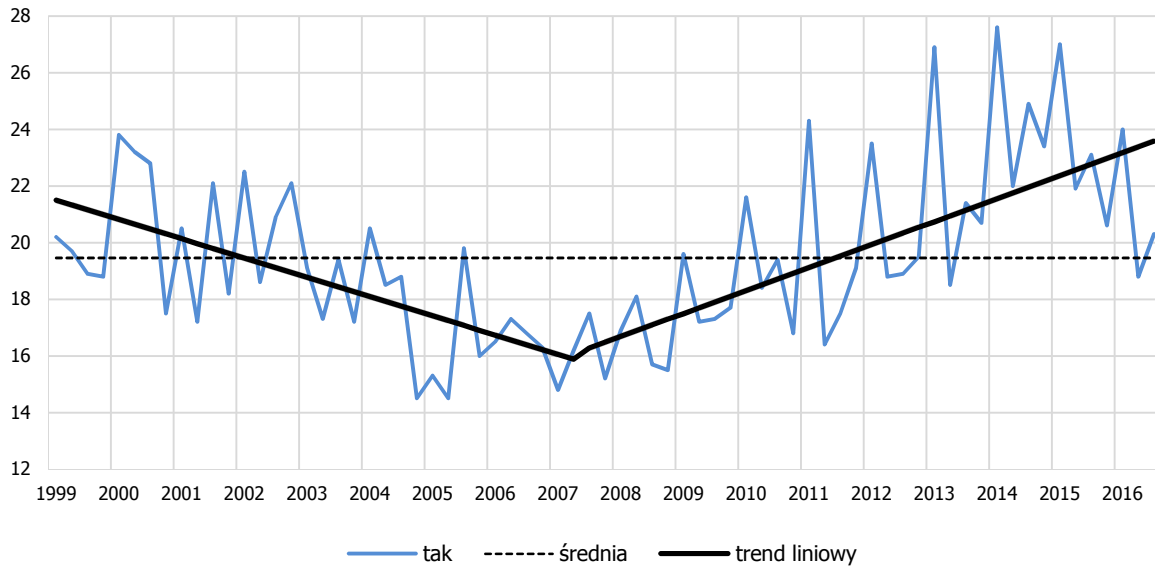

Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

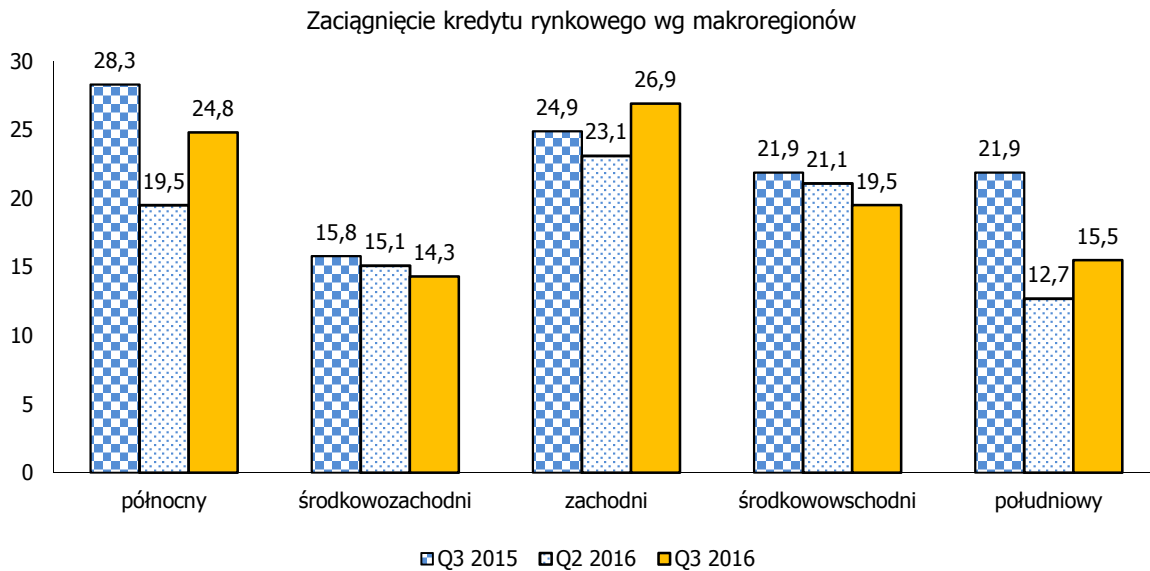

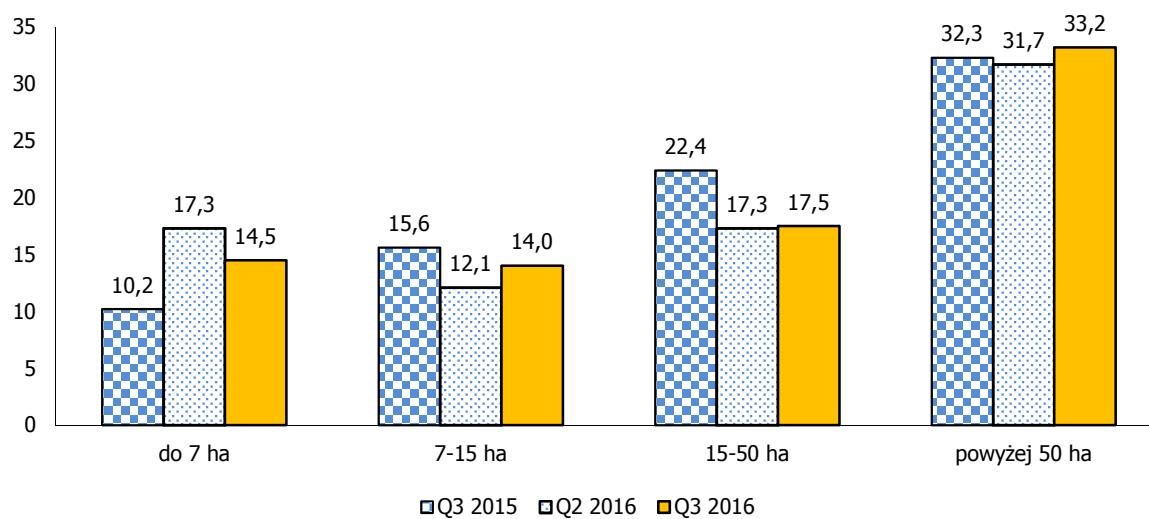
14. Zaciągnięcie kredytu rynkowego

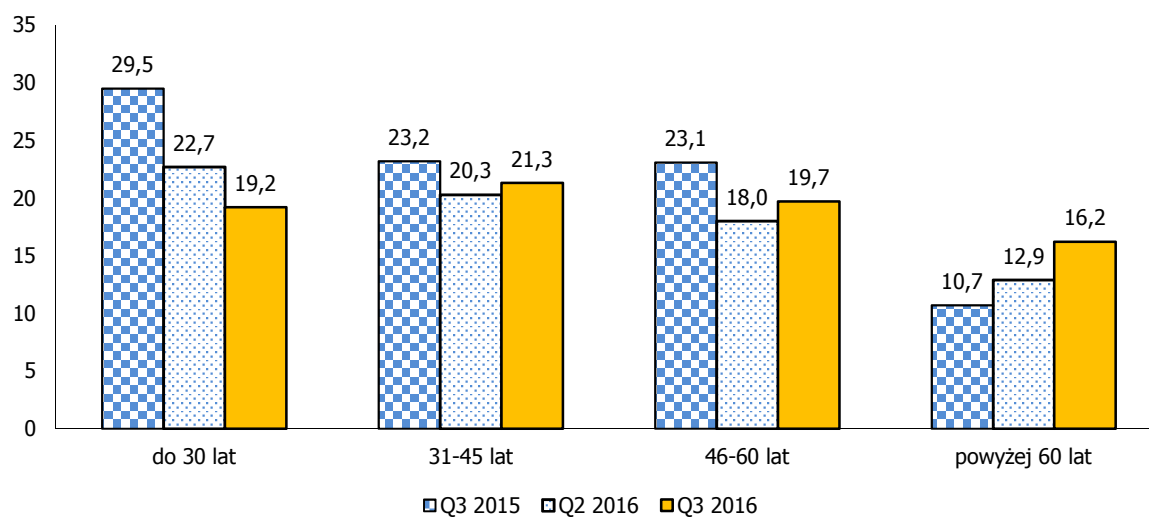
	Q2 2015	Q3 2015	Q4 2015	Q1 2016	Q1 2016	Q3 2016
tak	21,9	23,1	20,6	24,0	18,8	20,3
nie	78,1	76,9	79,4	76,0	81,2	79,7

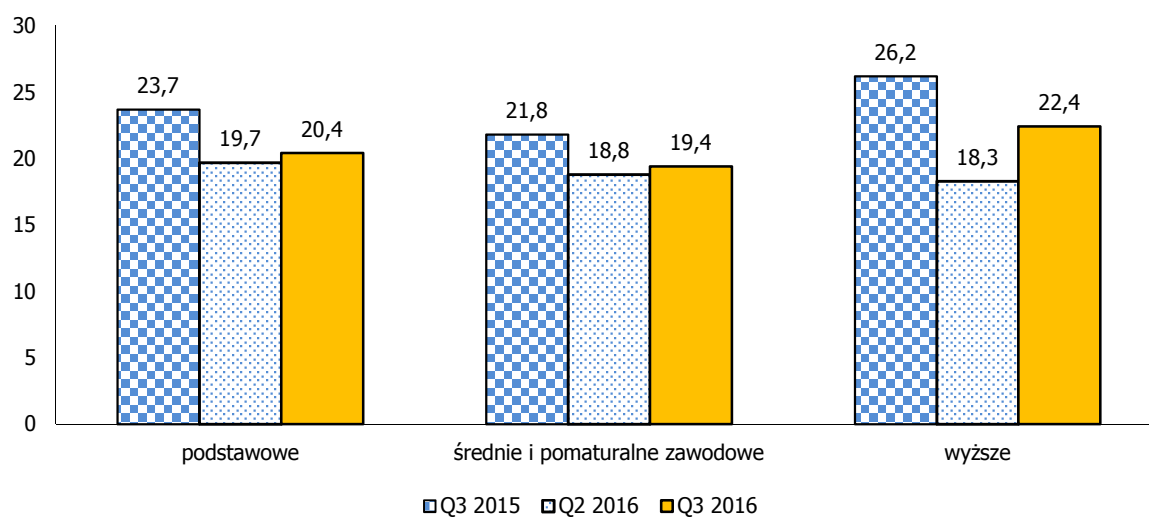
Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg powierzchni gospodarstw rolnych

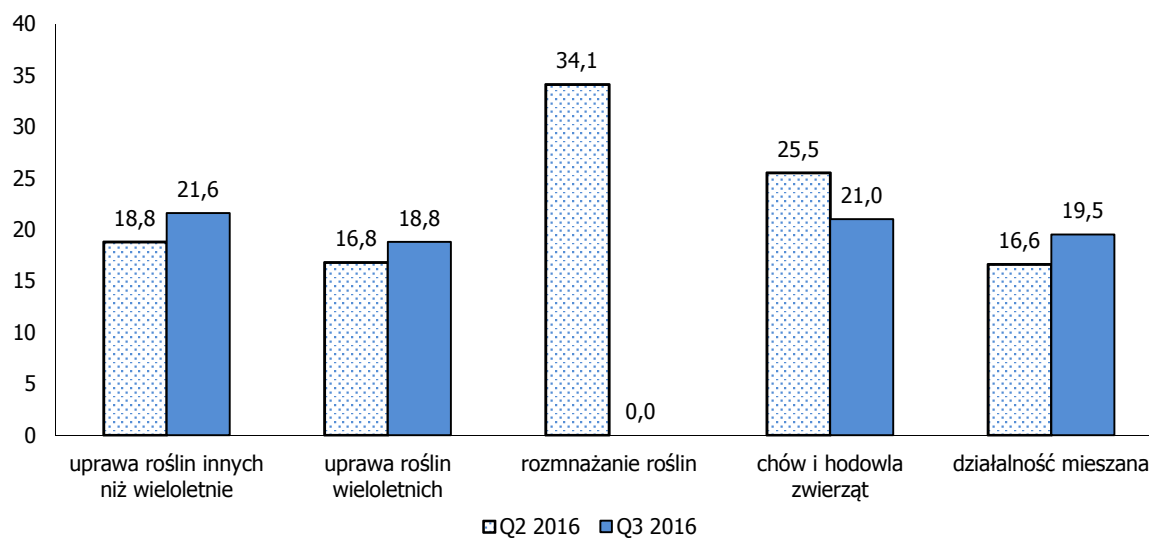
Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg grup PKD 2007

III. SUMMARY

In July 2016 economic situation of Polish farms continued improving. The IRG SGH agricultural indicator (IRGAGR) increased by 7.0 points, from -14.0 pts to -7.0 pts. Again, it is above the long-run average which accounts to -11.4 pts. The rise in the indicator was due to increases in the smoothed money income indicator (by 9.1 pts, from -19.2 to -10.1 pts) and the confidence indicator (by 2.7 pts, from -3.5 to -0.8 pts). Economic situation improved in all groups of farms except for those propagating plants. The indicator increased the highest for the smallest farms (by 10.9 pts), located in Western Macroregion (by 10.8 pts), growing non-perennial crops (by 10.0 pts), managed by young farmers (by 10.0 pts), and primarily educated (by 8.7 pts).

Financial situation of farms improved. Purchases of agricultural production inputs and investments slightly rose. Farmers' expectations of their future income are positive. Nevertheless, these changes were not sufficient to break down the overall declining trend which had been noticed for the last three years. IRGAGR and the money smoothed indicator are now lower than one year ago (by respectively: 0.5 and 3.6 pts). The confidence indicator grew on the yearly basis (by 3.8 pts), but rising sentiments are cherished by the least efficient farmers. Prospects of agricultural production are more determined by slumping prices of agricultural products and diminishing returns than a transitory rise in crops due to favourable weather conditions or shaky confidence. Results of the October survey shall be critical for sustainability of the improvement recorded in July.